

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Zdravotně sociální fakulta

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2011

Ludmila Cimlová

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Zdravotně sociální fakulta

Rozvoj odborných kompetencí studentů prostřednictvím canisterapie

Bakalářská práce

Autor práce:
Ludmila Cimlová

Vedoucí práce:
Mgr. Jaroslava Eisertová, Ph.D.

2011

Rozvoj odborných kompetencí studentů prostřednictvím canisterapie

Tématem mé bakalářské práce je „Rozvoj odborných kompetencí studentů prostřednictvím canisterapie“.

V teoretické části jsem se zaměřila na objasnění pojmů jako je zooterapie, canisterapie, dobrovolnická služba, odborná kompetence a ostatní související informace. Dále jsem se ve své práci věnovala popisu činnosti Ústavu zdravotně sociální práce Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity, kde jsem se zaměřila hlavně na Centrum zoorehabilitací. Úsek teoretické části práce je věnován také Výcvikovému canisterapeutickému sdružení Hafík, o.s. a jeho spolupráci s Centrem zoorehabilitací.

V praktické části práce se věnuji popisu cíle práce, metod výzkumu a vlastních výsledků. Cílem výzkumu bylo zjistit penzum odborných kompetencí studentů k jejichž rozvoji došlo prostřednictvím zapojení se do dobrovolnického programu Canisterapie při Centru zoorehabilitací či v rámci účasti na alespoň jedné pobytové akci pořádané Centrem zoorehabilitací.

Pro realizaci výzkumné části jsem zvolila kvalitativní výzkum, techniku focus group, metodu sekundární analýzy dat a jako doplňující zdroj dat byla využita metoda fotodokumentace. Výzkum probíhal v období únor až duben 2011 u studentů Zdravotně sociální fakulty. Celkem se výzkumu zúčastnilo 12 studentů, kteří jsou / byli dobrovolníky Centra zoorehabilitací a taktéž 12 studentů, kteří se jako vedoucí zúčastnili alespoň jedné pobytové akce pořádané Centrem zoorehabilitací.

Výsledky výzkumu ukázaly, že studenti dosáhli prostřednictvím zapojení se do dobrovolnického programu Canisterapie či díky účasti na pobytové akci rozvoje celkem 16 odborných kompetencí, které měli získat během studia a praxe na Zdravotně sociální fakultě.

Autorka věří, že výsledky výzkumu bakalářské práce by mohly sloužit k propojení praktické a teoretické výuky na Zdravotně sociální fakultě s realizací dobrovolnického programu. Tyto znalosti by mohli studenti posléze využít v rámci výkonu své profese. Díky této práci bude možné inovovat vybrané studijní předměty, které studenty připravují na přímou práci s klientem.

The Development of Professional Competences of Students by Means of Canistherapy

The subject of my bachelor thesis was "The Development of Professional Competences of Students by Means of Canistherapy. "

In the theoretical part I focused on the explanation of terms such as zootherapy, canistherapy (therapy using dogs), voluntary service, professional competence and other related information. Further, I described the activities of the Institute of Health and Social Work, which belongs to the Faculty of Health and Social Studies of the University of South Bohemia focusing mainly on the Centre of Zootherapy. In one paragraph of the theoretical part I also described the Training Centre of Canistherapy called Hafik, o.s. (*non-profit civic association*) and its collaboration with the Centre of Zootherapy.

In the practical part of my thesis I describe the objectives, study methods and results. The aim was to find the extent of the students' professional competence which was developed through the involvement in the volunteer programme at the Centre of Zootherapy, or by participation in some stays organized by the Centre of Zootherapy.

In the research, I selected qualitative searching, focus group technique, the method of secondary data analysis and, as a complementary source of data, I used photo documentation. The search was carried out in the period February-April 2011 among students of the Faculty of Health and Social Studies. Twelve students took a part who were involved as volunteers at the Centre of Zootherapy as well as twelve students who participated as leaders in at least one of the off-site events organized by the Centre.

The results of the search showed that the students gained 16 professional competences due to involvement in the volunteer programme Canistherapy, or due to the participation in off-site events which they are supposed to obtain during the study and practical training at the Faculty of Health and Social Studies.

The author believes that the results of this bachelor thesis will help to link the practical and theoretical training at the Faculty of Health and Social Studies with the implementation of the volunteer program. Then, this knowledge will be used by

students in their future professional career. Thanks to this work it might be possible to upgrade and develop the selected study courses in which students prepare for direct contact with clients.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou bakalářskou práci na téma *Rozvoj odborných kompetencí studentů prostřednictvím canisterapie* vypracovala samostatně a použila jen pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47 b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách , a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce.

Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích 28.4.2011

.....
Ludmila Cimlová

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala své vedoucí bakalářské práce Mgr. Jaroslavě Eisertové, Ph.D. za poskytnuté podklady, cenné rady a připomínky, její čas, trpělivost a ochotu při řešení problémů vzniklých při zpracovávání mé práce.

Dále děkuji všem dobrovolníkům za jejich čas a ochotu při diskuzích.

OBSAH

Úvod.....	8
1 SOUČASNÝ STAV.....	9
1.1 Zooterapie.....	9
1.1.1 Historie zooterapie.....	9
1.1.2 Vymezení pojmu zooterapie.....	10
1.1.3 Typy zooterapie dle zvířecího druhu.....	11
1.2 Canisterapie.....	13
1.2.1 Vývoj canisterapie v Česku.....	13
1.2.2 Vymezení pojmu canisterapie.....	14
1.2.3 Metody canisterapie.....	15
1.2.3.1 Metoda AAA.....	15
1.2.3.2 Metoda AAT.....	16
1.2.3.3 Metoda AAE.....	17
1.2.3.4 Metoda AACR.....	18
1.2.4 Formy canisterapie.....	19
1.3 Ústav zdravotně sociální práce Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity.....	21
1.3.1 Ústav zdravotně sociální práce ZSF JU.....	21
1.3.2 Centrum zoorehabilitací.....	22
1.3.3 Dobrovolnický program Canisterapie.....	24
1.3.3.1 Vymezení pojmu dobrovolnická služba.....	25
1.4 Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík, o.s.....	26
1.4.1 Spolupráce o.s. Hafík a Centra zoorehabilitací.....	28
1.5 Odborné kompetence.....	28
1.5.1 Vymezení pojmu odborná kompetence.....	28
1.5.2 Druhy praxí pro studijní program Rehabilitace na ZSF JU.....	29
1.5.3 Seznam odborných kompetencí ověřovaných v průběhu praxe studentů.....	31

1.5.3.1 Odborné kompetence ověřované u studentů bakalářského studia.....	32
1.5.3.2 Odborné kompetence ověřované u studentů navazujícího magisterského studia.....	33
2 CÍL PRÁCE.....	35
3 METODIKA VÝZKUMU.....	36
3.1 Metody výzkumu.....	36
3.2 Metodický postup výzkumu.....	36
3.3 Charakteristika zkoumaného souboru.....	37
3.4 Metody a techniky sběru dat.....	38
3.4.1 Sekundární analýza dat.....	38
3.4.2 Technika focus group.....	38
3.4.3 Fotodokumentace.....	39
4 VÝSLEDKY.....	40
4.1 Vyhodnocení diskuze se studenty Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity, kteří jsou / byli dobrovolníky Centra zoorehabilitací a zároveň pravidelně docházejí / docházeli s canisterapeutickými týmy do zařízení za účelem praktického provádění canisterapie.....	40
4.2 Vyhodnocení diskuze se studenty Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity, kteří se jako vedoucí účastnili alespoň jedné z pobytových akcí pořádaných Centrem zoorehabilitací (Letní integrační canisterapeutický tábor či rekondiční pobyt se zaměřením na canisterapii).....	49
5 DISKUZE.....	58
6 ZÁVĚR.....	65
7 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	67
8 KLÍČOVÁ SLOVA.....	72
9 PŘÍLOHY.....	73

ÚVOD

O tom, že příroda má pro zdraví člověka významnou úlohu, není třeba pochybovat. Jak každý víme, člověk je tvor společenský a v jeho životě má důležité místo i domestikované zvíře.

Psi, koně, kočky a jiná zvířata mohou ovšem sehrát svou roli také v procesu psychoterapie.

Canisterapie je proto považována za jednu z podpůrných metod v psychosomatickém rozvoji člověka, jenž využívá pozitivního působení psa na lidské zdraví. V dnešní době bývá často součástí práce zdravotně sociálních pracovníků a pedagogů.

Tato forma terapie je nyní často aktivně vyhledávaná dobrovolníky, kteří pomáhají v rámci praktikování canisterapie u klientů (podílejí se na vymýšlení a realizaci programu či organizačně zajišťují jednorázové akce v rámci canisterapie).

Cílem práce je zjistit penzum odborných kompetencí studentů k jejich rozvoji došlo prostřednictvím zapojení do dobrovolnického programu.

Autorka věří, že výsledky výzkumu by mohly sloužit k propojení praktické a teoretické výuky s realizací dobrovolnického programu. Tyto znalosti by mohli studenti posléze využít v rámci výkonu své profese. Díky této práci bude možné inovovat vybrané studijní předměty, které studenty připravují na práci s klientem.

Práce bude zároveň edukačním materiálem v oblasti propojení spolupráce studentů s dobrovolnickým programem Canisterapie jenž své aktivity rozvíjí v rámci Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity.

Podnětem pro sepsání této práce byla autorčina praktická zkušenost s canisterapií. Autorka se již sedm let věnuje praktickému provádění canisterapie u různých typů klientů a uvědomuje si, že právě zkušenosti a znalosti získané díky této činnosti jí velice pomohly při studiu a naplňování odborných kompetencí.

1 SOUČASNÝ STAV

1.1 Zooterapie

1.1.1 Historie zooterapie

Využívání zvířat pro různé druhy pomoci člověku je stejně staré jako domestikace (18).

V pozdějších dějinných etapách zaujímal zvířata již různá výsadní postavení. Ve středověkých civilizacích se vyskytuje mnoho důkazů uctívání až zbožštění či společenského využívání koček a psů. Starý Orient si dokonce záměrně šlechtil různá psí plemena, využívaná výlučně pro společenské účely (19).

V těsném soužití se zvířaty, které bylo často podmínkou přežití v drsných přírodních podmínkách, člověk rychle zaznamenal i možnosti léčebného využívání zvířat (18). Nebudeme-li brát v úvahu přímou formu fyzického působení (živočišné teplo, antibiotika ve slinách, apod.), je základním principem tohoto léčebného působení skutečnost, že živý organismus má schopnost probouzet samoléčebné schopnosti člověka. V případě člověka zde ještě působí psychologické účinky aktivace pozitivních citů, antidepresivní a antistresové mechanismy i aktivace pozitivního myšlení v životě (22). Toto se uplatňuje především v současné době, kdy se lidé vzdálili bezprostřednímu kontaktu s přírodou a zvířaty. Tady nastupuje role „domácího mazlíčka“ suplující mnohé chybějící funkce v sociální oblasti (18).

Ve vztahu člověka ke zvířatům není uplatňován jen rozum, ale velkou roli zde hraje i citová stránka. Už malé dítě pociťuje při styku se zvířetem velké vzrušení. Vždy se nemusí jednat jen o přímý kontakt se zvířetem. Dítě živě reaguje i na televizní pořady, obrázky a vyprávění o zvířatech (35).

Důkazem, že člověk podvědomě potřebuje kontakt se zvířaty, svědčí mnoho domácích psů, koček, ptáků, plazů či ryb v domácnostech po celém světě. Jejich majitelé prozrazují, že jim v jejich domovech v centech měst chybí kontakt s přírodou,

který si vynahrazují alespoň pomocí přítomnosti svého domácího mazlíčka (35).

O léčebné moci zvířat se dozvídáme již v 8. století, kdy byla zvířata terapeuticky nasazována do léčebných zařízení. Velký rozmach ve využívání zvířat pro léčebné účely je spojován s obdobím druhé světové války, kdy byla zvířata používána pro rehabilitaci válečných zranění (4). První používání zvířat v nemocnicích v USA se dle dochovaných zdrojů odehrálo v roce 1919 - psi zde byli používáni jako „kamarádi ke hrám“ (19).

Největší průlom nastal v 70. letech, kdy americký psychiatr Boris Levinson přinesl důkazy, které vedly k prokázání pozitivních až terapeutických efektů ve vztahu člověka a zvířete (28).

Od 18. století se zvířata začala různě izolovaně používat k zlepšování komunikačních dovedností pacientů. Systematické a kontrolované používání psů, jako pomocných terapeutů se datuje až do dnešní doby. Zvířata se také používala u pacientů jako motivující prostředek pro přijímání odpovědnosti (10).

Velmi významná byla 60. - 70. léta 20. století a výzkumné práce již zmiňovaného psychiatra B. Levinsona. Ten podnikal první výzkumy na svém vlastním psovi a na základě výsledků vytvořil teorii humánně-animální, tedy teorii zabývající se reakcí mezi člověkem a zvířetem (4).

V poslední době je velmi přínosné, že vznikají zastřešující organizace, které se snaží o sjednocení metodologie a norem. Vydávají se tématické publikace, pořádají se odborné semináře, z nichž vycházejí sborníky. V průběhu posledních let vzniká a zaniká mnoho praktikujících organizací, přibývá výzkumných prací, obor se rozšiřuje do různých typů škol a vznikají studijní programy (18).

1.1.2 Vymezení pojmu zooterapie

Vymezení termínu zooterapie je stále nejednotné a často se hovoří o vhodnějších ekvivalentech, které by sjednotily názorově problematickou situaci. Jako vhodný ekvivalent se uvádí pojem zoorehabilitace. Stejný význam se nabízí při použití termínu animoterapie. V podstatě všechny tři termíny (zooterapie, zoorehabilitace a

animoterapie) vyjadřují léčebné působení zvířat na fyzické i psychické zdraví člověka (22).

Zooterapie je souhrnným termínem pro rehabilitační metody a metody psychosociální podpory zdraví, které jsou založeny na využití vzájemného kladného působení při kontaktu mezi člověkem a zvířetem (20).

Zjednodušeně řečeno, pojmem zooterapie rozumíme pozitivní až léčebné působení zvířete na člověka. Ať už nám jde o zlepšení motoriky, paměti, komunikace či zmírnění stresu, je zde zvíře vždy v roli prostředníka, tzv. ko-terapeuta a člověk je terapeutem (9).

Zvíře může pro člověka znamenat mnoho – zprostředkuje komunikaci se zbytkem světa a rozveselí ve smutných chvílích, může pomoci od fyzické bolesti či rozcvičí ztuhlé svalstvo. Je třeba mít na paměti, že o tom kdy a jak využít přítomnost zvířete ke zmírnění lidského trápení rozhoduje vždy člověk – zoterapeut (9).

1.1.3 Typy zooterapie dle zvířecího druhu

Pojmy zabývající se využitím jednotlivých zvířecích druhů je celkem snadné vysvětlit. Přesné definice lze však uvést jen velmi těžko, neboť mezi odborníky panuje nejednota v definování těchto pojmů. Pojmy zahrnují využití daného zvířete při různých formách či metodách (9).

Canisterapie

Termín canisterapie se skládá ze dvou slov: canis - latinsky pes a terapie - řecky léčba (5).

Canisterapie je jednou z metod rehabilitace, která slouží ke zlepšení zdraví lidí všech věkových kategorií, při níž se využívá interakce mezi člověkem a psem. Pojem zdraví je při tom vnímán z bio- psycho- sociálního pohledu (16).

Jiná definice popisuje canisterapii jako způsob terapie, který využívá pozitivního působení psa na zdraví člověka (11).

Felinoterapie

Termín felinoterapie znamená léčebné využití kočky v rámci zooterapie (9).

Felinoterapie je založena na kontaktu člověka a kočky, při němž dochází k vzájemnému pozitivnímu působení (17).

Při terapii se využívá pozitivní interakce mezi člověkem a kočkou k léčbě či podpoře zdraví člověka (14).

Hiporehabilitace

Hiporehabilitace je souhrnným pojmem pro formy ježdění na koni jako součásti komplexní rehabilitace. Hipoterapie je využívána hlavně jako fyzioterapeutická metoda, terapie s využitím koní pomocí psychologických prostředků jako léčebná metoda v psychosociální oblasti, parajezdectví je pojem, který se používá pro sportovní aktivity spojené s jízdou na koni osob s postižením a aktivity s využitím koně je metoda speciální pedagogiky a práce (9, 2).

Hipoterapie je rehabilitační metoda, která využívá pohybu koně a jeho přenosu na člověka (36).

Terapie s využitím koní pomocí psychologických prostředků je metoda léčby psychických poruch za pomoci koně (2).

Parajezdectví zahrnuje sportovní aktivity spojené s využitím koně handicapovanými sportovci (36).

Aktivity s využitím koní je metoda speciální pedagogiky a práce, která využívá prostředí jezdecké stáje, kontakt s koněm a interakce s ním jako prostředek motivace, aktivizace a vzdělávání lidí se specifickými potřebami (2).

Další typy zooterapie

- 1) Delfinoterapie – využití léčebného působení delfína
- 2) Lamaterapie – využití léčebného působení lamy
- 3) Insektoterapie – využití léčebného působení hmyzu
- 4) Ornitoterapie – využití léčebného působení ptactva (papoušci)

- 5) Malá hospodářská zvířata (malí savci, obojživelníci, plazi, akvarijní rybičky aj.)
- 6) Hospodářská zvířata – někdy nazýváno jako farmingtherapy (kozy, ovce, prasata aj.)
- 7) Volně žijící zvířata
- 8) Exotická zvířata v zoo (9).

1.2 Canisterapie

1.2.1 Vývoj canisterapie v Česku

Canisterapie se v České republice začala rozvíjet v devadesátých letech 20. století. Ve světě byla touto dobou canisterapie již značně rozvinutá. Tato časová a vývojová ztráta byla díky řadě nadšených odborníků velmi rychle dohnána a vývoj canisterapie zaznamenal rychlý postup (33).

V tomto období se canisterapie začala v Čechách využívat např. v Ústavu sociální péče Kociánka v Brně či pomáhala při léčbě psychiatrických pacientů v Psychiatrické léčebně v Bohnicích v Praze (22).

V květnu 1995 byla za účelem šíření a prohlubování myšlenky pozitivních vlivů soužití lidí se zvířaty založena Asociace zastánců odpovědného vztahu k malým zvířatům. Významným krokem kupředu byla účast několika jejích členů, odborníků na Ženevské konferenci IAHAIO v roce 1995 (33).

V roce 1997 vznikla v České republice Canisterapeutická společnost. Mezi aktivity společnosti patřilo propagování myšlenky canisterapie, rozšíření návštěvního programu a zavedení testů pro canisterapeutické psy (6).

Mezi lety 2000 až 2001 docházelo k postupnému rozpadu Canisterapeutické společnosti a v rámci České republiky se začaly ustanovovat jednotlivé samostatné regionální organizace, které praktikovaly canisterapii. Chyběly však vzájemné kontakty, komunikace a spolupráce byla minimální. Došlo tak k nejednotnému pojetí canisterapie.

Zásadní rozdíly se objevily především v požadavcích na přípravu canisterapeutického týmu (15).

V roce 2003 vznikla Canisterapeutická asociace, která měla za cíl navázat na Canisterapeutickou společnost, sjednotit organizace zabývající se canisterapií, vytvořit jednotlivé metodiky canisterapie a pracovat na vzdělávání v oblasti canisterapie. V roce 2007 se Canisterapeutická asociace rozpadla (4).

Nyní se v České republice řeší problémy týkající se standardů, podmínek a základního odporného vymezení canisterapie. Pro uznání canisterapie jako přínosné metody je potřeba zhodnotit a objektivizovat výsledky praktické canisterapie (27).

1.2.2 Vymezení pojmu canisterapie

Termín canisterapie vznikl v roce 1993 a jeho autorem se stala Jiřina Lacinová. Pojem canisterapie se skládá ze dvou slov: canis (latinsky pes) a terapie (řecky léčba). Termín, který byl původně určen pro „domácí použití“ se rozšířil nejen do celé České republiky, ale ujal se i v zahraničí (5).

Galajdová definuje canisterapii jako způsob terapie, který využívá pozitivního působení psa na zdraví člověka, přičemž pojem zdraví je zde myšlen podle definice Světové zdravotnické organizace jako stav psychické, fyzické a sociální pohody. Autorka dále uvádí, že canisterapie je součástí zooterapie. Jedná se o podpůrnou formu psychoterapie, která je založena na kontaktu člověka se psem a vzájemné pozitivní interakci (11).

Jiná definice udává canisterapii jako jednu z metod rehabilitace, která slouží k podpoře psychosociálního zdraví lidí všech věkových kategorií, při níž využívá vztahu mezi člověkem a psem (15).

Canisterapie se dá také definovat jako léčebný kontakt člověka a psa. Je prováděna formou individuální či skupinovou. Pes je výborným společníkem, ale také výchovným prostředkem pro klienta. Canisterapie také přispívá k rozvoji jemné i hrubé motoriky, podněcuje verbální a neverbální komunikaci, zvyšuje motivaci a zlepšuje

interakci klienta s ostatními klienty, ošetřovateli či rodiči (5).

Straková uvádí, že canisterapie je označení způsobu podpůrné terapie, při které se využívá blahodárného působení psa na člověka. Je jednou z forem zooterapie, která používá obecně zvířata k různým formám terapeutického kontaktu s člověkem (28).

Další z definic uvádí, že základním principem léčebného využití psa (canisterapie) je probuzení samoléčitelských schopností člověka. K těmto schopnostem patří psychologické účinky antidepresivní, antistresové a aktivace pozitivního myšlení v životě (22).

1.2.3 Metody canisterapie

Po celém světě se můžeme setkat s používáním dvou základních metod canisterapie – Animal Assisted Activities (AAA) a Animal Assisted Therapy (AAT). Čím dál častěji se již můžeme setkávat s využíváním dalších, méně známých, metod – Animal Assisted Education (AAE) a Animal Assisted Crisis Response (AACR).

Šoltésová používá pro aktivity a terapie za asistence psa souhrnný termín ATAP (29).

1.2.3.1 Metoda AAA

Animal Assisted Activities („aktivity za pomoci psa“, „společenská činnost v přítomnosti psa“) - je to přirozený kontakt člověka a psa zaměřený na zlepšení kvality života klienta nebo rozvoj jeho sociálních dovedností (38).

Cíle této metody definuje dobrovolník se psem ve spolupráci s osobami, které pečují o klienta (39). Jedná se například o zlepšování komunikace, motivace, pohyblivosti, odbourávání stresu, nečinnosti či uzavřenosti (4). Hlavním cílem je aktivizace klienta (9).

Při metodě AAA jsou nejčastějšími klienty klienti zařízení sociálních služeb (domovy pro seniory, domovy pro osoby se zdravotním postižením, centra denních

služeb atd.) a školských zařízení (dětské domovy, speciální školy, zařízení pro výkon ústavní výchovy). Méně často je canisterapie praktikována ve zdravotnických zařízeních jako jsou nemocnice či léčebny dlouhodobě nemocných (9).

Dobrovolník se psem se stává součástí týmu pracovníků pečujících o volnočasový program klienta (4). Součástí týmu bývají kromě ošetrovatelského procesu také dobrovolníci, kteří zajišťují zájmovou či společenskou činnost (9).

Plán canisterapie je většinou integrován do již existujících volnočasových plánů klientů a obvykle se sestavuje pro celou skupinu klientů (9).

Typickými technikami této metody jsou hlazení psa, hry, péče o psa, procvičování paměti či komunikace (9).

1.2.3.2 Metoda AAT

Animal Assisted Therapy („ terapie za pomoci psa“, „terapie“) - jedná se o cílený kontakt člověka a psa, který je zaměřený na zlepšení psychického nebo fyzického stavu klienta (38).

Cíle u daného klienta definuje profesionál, který je obeznámen s cíli celkové léčby klienta. Cíle jsou sestavovány individuálně tak, aby podporovaly rozvoj konkrétních fyzických, sociálních, emocionálních nebo kognitivních funkcí klienta (40). Hlavním cílem této metody je podpora procesu rehabilitace či léčby (9).

Klienty, u kterých je tato metoda nejčastěji používána, jsou osoby s tělesným, mentálním nebo kombinovaným postižením, krátkodobě i dlouhodobě nemocní, lidé v rekonvalescenci, lidé, kteří potřebují podpůrnou léčbu psychických či fyzických poruch, nemocí nebo stavů nepohody (12).

Dobrovolník se psem je součástí týmu pracovníků, kteří pečují o klientovo mentální a fyzické zdraví nebo jsou jinak zapojeni do procesu ucelené rehabilitace (4).

Plán canisterapie je integrován do již existujícího léčebného či rehabilitačního plánu klienta a sestavuje se vždy individuálně pro jednotlivého klienta. Cíle indikuje profesionál, který také terapii monitoruje a vyhodnocuje (9).

Dobrovolník se psem se při terapii plně věnuje svému psovi a další profesionálové pečují o klienta (9).

Typické techniky pro tuto metodu jsou polohování, hry na rozvoj motoriky a sociálních dovedností, hlazení a péče o psa, zlepšování komunikace, paměti, řeči a orientace (9).

1.2.3.3 Metoda AAE

Animal Assisted Education („vzdělávání za pomoci psa“, „vzdělávací činnost za přítomnosti psa“, „edukace“) - přirozený nebo cílený kontakt člověka a psa zaměřený na rozšíření či zlepšení výchovy, vzdělávání nebo sociálních dovedností klienta (38).

Cíle jsou definovány pedagogickým personálem ve spolupráci s dobrovolníkem se psem (39). Cíle jsou stanoveny buď pro skupinu studentů (přednášky, besedy, ukázky, zájmové kroužky), anebo individuálně u klientů se specifickými poruchami učení, výchovnými problémy nebo jinými specifickými potřebami (9). Hlavním cílem je zvýšení motivace k učení, osobní rozvoj či výchova (40).

Prothmann uvádí, že přítomnost zvířete mezi žáky ve třídě má významný vliv na atmosféru vyučování. Upozorňuje hlavně na snížení agresivity a hlučnosti (26).

Tato metoda je používána u osob se specifickými poruchami učení, chování či komunikace. Další cílovou skupinou mohou být studenti běžných škol, kde se výuka zaměřuje na vztahy lidí a zvířat, biologii, téma psí pomoci handicapovaným, motivaci k zodpovědnosti aj. (9).

Tato metoda vyžaduje kromě canisterapeutického týmu také přítomnost či přímou spolupráci pedagogického personálu nebo rodiny, obeznámeného s cílem tohoto vzdělávání (9).

Plán canisterapie je integrován do již existujících školních osnov nebo individuálního výukového plánu klienta a dle typu činnosti se sestavuje buď pro celou studijní skupinu, nebo individuálně. Cíle indikuje pedagogický personál a ten také terapii spolu s dobrovolníkem se psem monitoruje a vyhodnocuje (9).

Typickými technikami jsou předávání informací zábavnou formou či názornou ukázkou, využití psa jako prostředníka pro výuku, hry pro rozvoj motoriky, komunikace a péče o zvíře (9).

1.2.3.4 Metoda AACR

Animal Assisted Crisis Response („krizová intervence za pomoci psa“) - přirozený kontakt psa a člověka, který se ocitl v krizovém prostředí, zaměřený na odbourání stresu a celkové zlepšení psychického nebo fyzického stavu klienta (38).

Náplň činnosti určuje momentální krizová situace – přírodní katastrofa, teroristický čin, kriminální čin aj. Cíle definuje sám dobrovolník se psem případně ve spolupráci s dalším pracovníkem krizové intervence, a to na základě aktuální potřeby klientů. Hlavním cílem je podpora procesu stabilizace situace (9).

Klienty jsou nejčastěji oběti katastrof či násilí a jejich rodinní příslušníci, osoby evakuované mimo domov a do velké míry i ostatní pracovníci záchranných týmů a pomáhající dobrovolníci (9).

Dobrovolník se psem se stává součástí integrovaného záchranného systému a zajišťuje psychické zdraví všech osob v místě krize. Spolupracuje s lékaři, sociálními pracovníky, krizovými poradci, duchovními či dobrovolnými poradci (9).

Vzhledem k náročnosti tohoto typu práce je nutné, aby měl dobrovolník se psem kromě běžné průpravy nutné pro canisterapii také dostatečnou praxi, výbornou znalost psychologie a byl plně proškolen v rámci integrovaného záchranného systému. Dobrovolník se psem musí být schopen samostatné práce za složitých podmínek a jeho pes musí být velmi odolný vůči stresu (9).

Technikami při tomto typu terapie jsou psychologické metody, empatie, motivace ke komunikaci a interakci, hlazení, hry a jiné aktivity odbourávající strach a stres ze vzniklé situace (9).

1.2.4 Formy canisterapie

Všechny z níže uvedených forem canisterapie lze provozovat jednotlivě nebo ve skupině několika canisterapeutických týmů (9).

Návštěvní program (canisterapeutické návštěvy)

Jedná se o pravidelné návštěvy canisterapeutického týmu v zařízení nebo v domácnosti klienta, který si přeje využívat některou z metod canisterapie. Alternativou může být docházení klienta za canisterapeutickým týmem či jejich setkávání v neutrálním prostředí (9). Jde o jednu z nejrozšířenějších forem canisterapie v ČR (31).

Návštěvy se obvykle uskutečňují jednou týdně či jedenkrát za čtrnáct dnů. Pes nesmí být přetěžován – doporučené je nasazení maximálně dvakrát až třikrát týdně na jednu hodinu (31).

Canisterapie může být součástí výuky, volnočasových aktivit, aktivizačních programů, sociální rehabilitace či psychoterapie. Podle konkrétního klienta a stanovených cílů volíme vhodné metody práce i aktivity, od čehož se odvíjí program konkrétní návštěvy (31).

Jednorázové aktivity

Pod tímto pojmem rozumíme jednorázové či krátkodobé aktivity pro širokou veřejnost nebo naopak pro uzavřený okruh klientů. Canisterapeutický tým se může podílet na veřejných ukázkách, prezentacích, setkáních či přednáškách (9).

Programy probíhají nejčastěji na školách a v ústavních zařízeních u klientů všech věkových kategorií, ale nejčastěji u dětí. Jedná se buď o jedno setkání, opakované návštěvy v určitém intervalu či cyklus několika setkání bez dlouhodobé návaznosti (30).

Jednorázový kontakt se psem má pro klienta význam především ve zpestření stereotypního dne, možnosti interakce se psem, seznámení klienta s chováním psa či pohlázení psa při společných hrách (30).

Pobytový program

Jednorázový či pravidelný pobyt klientů v prostředí, kde je provozována canisterapie. Jedná se o tábory, pobyty na statcích, ekofarmách či výcvikových střediscích (9).

Hlavní myšlenkou je možnost intenzivního kontaktu dítěte se psem ve spojení s odloučením od běžného sociálního prostředí dítěte a často ve spojení s pobytem v přírodě. Pobyt je vhodný jak pro děti, s nimiž je canisterapie praktikována formou pravidelného návštěvního programu, tak pro děti, které se dosud canisterapie neúčastnily (32).

Rezidentní program (trvalé držení canisterapeutického psa, „umístění natrvalo“)

Jedná se o převzetí zvířete klientem, ať už zařízením či jednotlivcem, který si přeje využívat tuto metodu canisterapie. Předávající organizace určuje specifické podmínky, za kterých je pes předán a zajišťuje výcvik personálu/ zodpovědné osoby, která bude canisterapii provádět a o psa pečovat (9).

Rezidentní forma u canisterapie nebývá odborníky příliš doporučována. Hlavním důvodem je potřeba psa náležet jednomu pánovi. Je nutná existence jedné zodpovědné osoby v zařízení (nejčastěji zooterapeut), která se o psa stará a má mimo jiné kynologické zkušenosti (8).

Jako vhodná možnost je jeví propojení návštěvního programu a rezidentní formy canisterapie, kdy majitel psa je zároveň zaměstnancem zařízení a svého psa s sebou pravidelně vodí do zaměstnání (8).

Rezidentní forma může být realizována nejen v zařízení pro klienty, ale také jako cílený pobyt zvířete v rodině (8).

Smyslem cíleného pobytu psa v rodině je zprostředkování psychosociální podpory, využití možností a metod canisterapie pro klienta a rodinu v případě, že je klient v péči rodiny. Pes je speciálně připraven odborníkem a po splnění podmínek pro praktikování canisterapie se stává „členem rodiny“. Canisterapii aplikuje proškolený člen rodiny (8).

1.3 Ústav zdravotně sociální práce Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity

1.3.1 Ústav zdravotně sociální práce ZSF JU (dříve Ústav sociální práce ZSF JU)

Ústav zdravotně sociální práce Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích (dále jen ÚZSP ZSF JU) existuje od roku 1998. V roce 2007 došlo k organizační změně a ÚZSP byl zařazen do organizační struktury ZSF JU jako samostatné pracoviště na úrovni katedry (3).

Ústav zdravotně sociální práce je pracovištěm ZSF JU, které vykonává činnosti terénní sociální práce prostřednictvím svých center. Hlavní náplní činností ÚZSP je sociální práce v terénu (realizace praktických aktivit ve vztahu k různým cílovým skupinám klientů). Celý ÚZSP je tvořen jednotlivými centry, která mají různé odborné zaměření, jedná se například o: Centrum zoorehabilitací, Centrum rozvojové spolupráce a humanitní pomoci, Centrum prevence úrazů, násilí a společensky nežádoucích jevů, Centrum prevence civilizačních chorob, Univerzitní centrum pro seniory PATUP (trénování paměti seniorů, konzultace a poradenství pro osoby pečující o lidi s Alzheimerovou a Parkinsonovou chorobou), Pět P (dobrovolnický program zajišťující smysluplné trávení volného času dětí a mládeže ze sociálně znevýhodněného prostředí, případně jednotlivců s handicapem) a další (3).

Součástí aktivit center ÚZSP jsou další činnosti jako například: výzkum, publikační činnost, odborné praxe studentů, organizace víkendových aktivit, osvětová a vzdělávací činnost, organizace letních canisterapeutických táborů pro děti s postižením aj. Hlavním přínosem ÚZSP ZSF JU je praktická realizace sociální práce a funkce ÚZSP jako klinického pracoviště, které zajišťuje realizaci praxí studentů zdravotně sociálních oborů na ZSF JU (3).

Do činností center se zapojují studenti všech forem studia také jako dobrovolníci a tím zvyšují praktické zkušenosti budoucích kvalifikovaných odborníků v oblasti sociální práce či zdravotně sociální problematiky. Odborné praxe studentů nebo aktivní zapojení do činností jednotlivých center ÚZSP i mimo průběh odborné praxe umožní

studentům také zpracování závěrečných prací na základě praktických zkušeností s realizací terénní sociální práce a rozvoj studentských publikačních aktivit (3).

1.3.2 Centrum zoorehabilitací

Toto centrum se snaží o rozvoj praktikování zooterapií v České republice, dále o odborné a vědecké zakotvení zoorehabilitací se snahou o vymezení legislativního rámce. Centrum vyvíjí terapeutickou, edukační i preventivní činnost. Dále realizuje dobrovolnický program pro studenty Jihočeské univerzity a pobytové programy pro děti se specifickými potřebami. Mezi projekty centra byla nově zařazena aktivita zaměřující se na prevenci úrazů způsobených psem a odborné praktikování felinoterapie. Centrum velice úzce spolupracuje s Výcvikovým canisterapeutickým sdružením Hafík, o.s. (7).

- Aktivity Centra zoorehabilitací:

a) Realizace Integračního canisterapeutického tábora

Pořádání integračních canisterapeutických táborů je jedna z možností realizace pobytových akcí pro děti a možností využití skupinové canisterapie. Jedná se o čtrnáctidenní letní dětský tábor. ZSF JU pořádá tyto tábory každoročně již od roku 1998. Tábor se účastní zhruba polovina dětí „zdravých“ (z běžné populace, bez závažnějších zdravotních problémů a bez handicapu) a polovina dětí s handicapem či jinými zdravotními problémy (7).

Důležitou součástí canisterapeutického tábora je realizace integrace, která probíhá v rámci oddílů, během společného programu i ve chvílích odpočinku (7).

Hlavní náplní tábora je program zaměřený na kontakt dětí se psy. Jsou zapojovány nejen do klasických táborových činností, ale především do cílených canisterapeutických aktivit (7).

b) Pořádání konference Pravda o zooterapii

Na půdě ZSF JU se konference Pravda o zooterapii, jež se zaměřuje na problematiku praktikování zooterapií, pořádá již od roku 1998 (7).

Každoročně se konference účastní nejen studenti ZSF JU (dobrovolníci programu Canisterapie a canisterapeutické týmy Hafík, o.s.), ale i odborníci na dané téma z celé ČR a dobrovolníci působící v oblasti zooterapie v ČR. Přínos konference je nejen v získávání nejnovějších teoretických poznatků, ale i v praktickém předávání zkušeností v oblasti zooterapie (7).

c) Realizace Rekondičních pobytů pro děti se specifickými potřebami

Rekondiční pobyt se zaměřením na canisterapii nabízí dětem se specifickými potřebami využití v oblasti skupinových volnočasových aktivit, kontakt s vrstevníky a hlavně využití canisterapie jako podpůrné psychosociální rehabilitační metody (7).

d) Realizace Prožitkových víkendů pro dobrovolníky

Víkendové setkání dobrovolníků programu canisterapie a psovodů Hafík, o.s., umožňuje zúčastněným zlepšit vzájemnou interakci, dále vytvořit prostor pro navázání či prohloubení spolupráce a v neposlední řadě sdílení zkušeností získaných během docházení do zařízení (7).

e) Prevence úrazů způsobená psem

Tato aktivita je zaměřená na prevenci a tudíž na snižování rizik při vzájemném kontaktu mezi člověkem a psem (7).

Mezi hlavní cíle programu patří nejen edukace žáků základních a mateřských škol o pravidlech zodpovědného a bezpečného přístupu ke psům, ale především vlastní interaktivní zapojení dětí do kontaktu s cizím psem (za asistence canisterapeutických psů), pomocí něhož lze pozorovat chybné návyky v chování ke psům – hlavní příčinu napadení člověka psem (7).

Poslední aktivitou Centra zoorehabilitací je *Dobrovolnický program Canisterapie* (viz kapitola 1.3.3 Dobrovolnický program Canisterapie).

1.3.3 Dobrovolnický program Canisterapie

Program je realizován od října roku 2006 pod záštitou Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity a za podpory národního dobrovolnického centra Hestia, o.s. Dobrovolnický program též velmi úzce spolupracuje s Výcvikovým canisterapeutickým sdružením Hafík, o.s. Program podobného nebo stejného charakteru je v ČR naprosto ojedinělý (7).

V tomto programu se uplatňují dobrovolníci, kteří nevlastní svého psa vhodného ke canisterapii (7). Úkolem těchto dobrovolníků je věnovat se především klientům, aktivně se podílet na vymýšlení a realizaci programu pro klienty a organizačně zajišťovat jednotlivé akce v rámci canisterapie (1).

Dobrovolníci splňují podmínky pro výkon činnosti - jsou individuálně nebo skupinově proškoleni a poté se účastní jako pomocníci při realizaci canisterapie. Po proškolení je s nimi uzavírána smlouva o spolupráci, která vymezuje práva a povinnosti dobrovolníka a slouží k ochraně dobrovolníka při vykonávání jeho činnosti (7). Dále jsou všichni aktivní dobrovolníci pojištěni proti způsobené škodě. Povinností dobrovolníků je účastnit se supervizí, které se konají jedenkrát za osm týdnů (1).

Dobrovolníci působící v programu jsou především z řad studentů Zdravotně sociální, Pedagogické a Zemědělské fakulty Jihočeské univerzity (7).

Pro dobrovolníky jsou pořádány různé přednášky a semináře, které jim umožňují získat nové poznatky a metody práce s různým typem klientů (7).

Dobrovolnický program si primárně klade za cíl zkvalitnění praktických znalostí dobrovolníků. Dílčím cílem programu je vytvoření interakce mezi účastníky programu a odborníky z praxe či mezi dobrovolníky a canisterapeutickými týmy (37).

Většina dobrovolníků uvádí, že zkušenosti nabyté během jejich dobrovolnické služby jim pomohly rozvíjet kompetence vztahující se ke studiu na ZSF JU (37).

1.3.3.1 Vymezení pojmu dobrovolnická služba

Dobrovolnická služba je v ČR ošetřena zákonem č. 198/2002 Sb. o dobrovolnické službě. Podle tohoto zákona je za dobrovolnickou službu považována činnost, kterou vykonává dobrovolník bez nároku na odměnu (43).

Dobrovolnická služba může být krátkodobého či dlouhodobého charakteru. Krátkodobá dobrovolnická služba nepřesáhne dobu tří měsíců a znamená většinou pomoc při jednorázových akcích. Dlouhodobá dobrovolnická služba zahrnuje dobrovolnictví v délce více než 3 měsíce nebo také několik let a je státem více podporována a chráněna (40).

Dobrovolnictví ve své terminologii používá dva na první pohled podobné termíny, které mají však odlišné vysvětlení. Jde o dobrovolnou službu a dobrovolnou činnost (34).

Dobrovolná služba je obvykle dlouhodobý (několikaměsíční až roční „full time job“) závazek věnovat se dobrovolné práci v tuzemsku či zahraničí. Jedná se o profesionální organizování dobrovolné služby jejíž náklady bývají vysoké. V ČR se tento typ objevuje až po roce 1989 (34).

Druhým termínem je dobrovolná činnost („part time job“). Jedná se o činnost, kterou dobrovolníci vykonávají buď několikrát do roka - nárazově, nebo pravidelně po celý rok - několik hodin týdně (34).

Zákon udává, že dobrovolnickou službou je poskytování

- a) pomoci nezaměstnaným, osobám sociálně slabým, zdravotně postiženým, seniorům, příslušníkům národnostních menšin, imigrantům, osobám po výkonu trestu odnětí svobody, osobám drogově závislým, osobám trpícím domácím násilím, dále i poskytování pomoci při péči o děti, mládež a rodiny v jejich volném čase,
- b) pomoci při přírodních, ekologických nebo humanitárních katastrofách, při ochraně a zlepšování životního prostředí, při péči o zachování kulturního dědictví, při pořádání kulturních nebo sbírkových charitativních akcí pro osoby

uvedené v písmenu a), nebo

- c) pomoci při uskutečňování rozvojových programů a v rámci operací, projektů a programů mezinárodních organizací a institucí, včetně mezinárodních nevládních organizací (43).

Dobrovolníkem může být fyzická osoba starší 15 let, pokud se jedná o výkon dobrovolnické služby na území ČR či starší 18 let, jde-li o výkon dobrovolnické služby v zahraničí (43).

Dobrovolnická služba se od ostatních forem dobrovolnictví liší vztahem mezi dobrovolníkem a vysílající organizací (40).

Vysílající organizací je dle zákona právnická osoba (může být i nestátní nezisková organizace-občanské sdružení, církev aj.) se sídlem v ČR, která dobrovolníky vybírá, eviduje, připravuje a uzavírá s nimi smlouvy o výkonu dobrovolnické služby za podmínky, že má udělenou akreditaci (43).

Akreditace znamená splnění podmínek daných zákonem o dobrovolnické službě. Uděluje ji Ministerstvo vnitra na základě předložení akreditačních materiálů (40).

O tuto akreditaci mohou žádat jen nestátní neziskové organizace (občanské sdružení, obecně prospěšná společnost, církev či náboženská společnost) pokud doloží, že jsou schopny organizovat přípravu a provádění dobrovolnické služby a plnit ostatní povinnosti vyplývající ze zákona (43). Akreditace se uděluje na dobu 3 let (40).

Přijímající organizací je osoba, pro jejíž potřebu je dobrovolnická služba vykonávána (43).

1.4 Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík, o.s.

Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík, o.s. (dále jen o.s.Hafík) vzniklo v lednu roku 2001 v Třeboni a zabývá se výukou trenérů pro výcvik terapeutických psů, výcvikem terapeutických týmů a především praktikováním odborné canisterapie (42). Sdružení se dále zaměřuje na edukační, osvětovou a preventivní činnost (40). Podnětem k založení sdružení se stala potřeba profesionálně prováděné canisterapie v ČR (42).

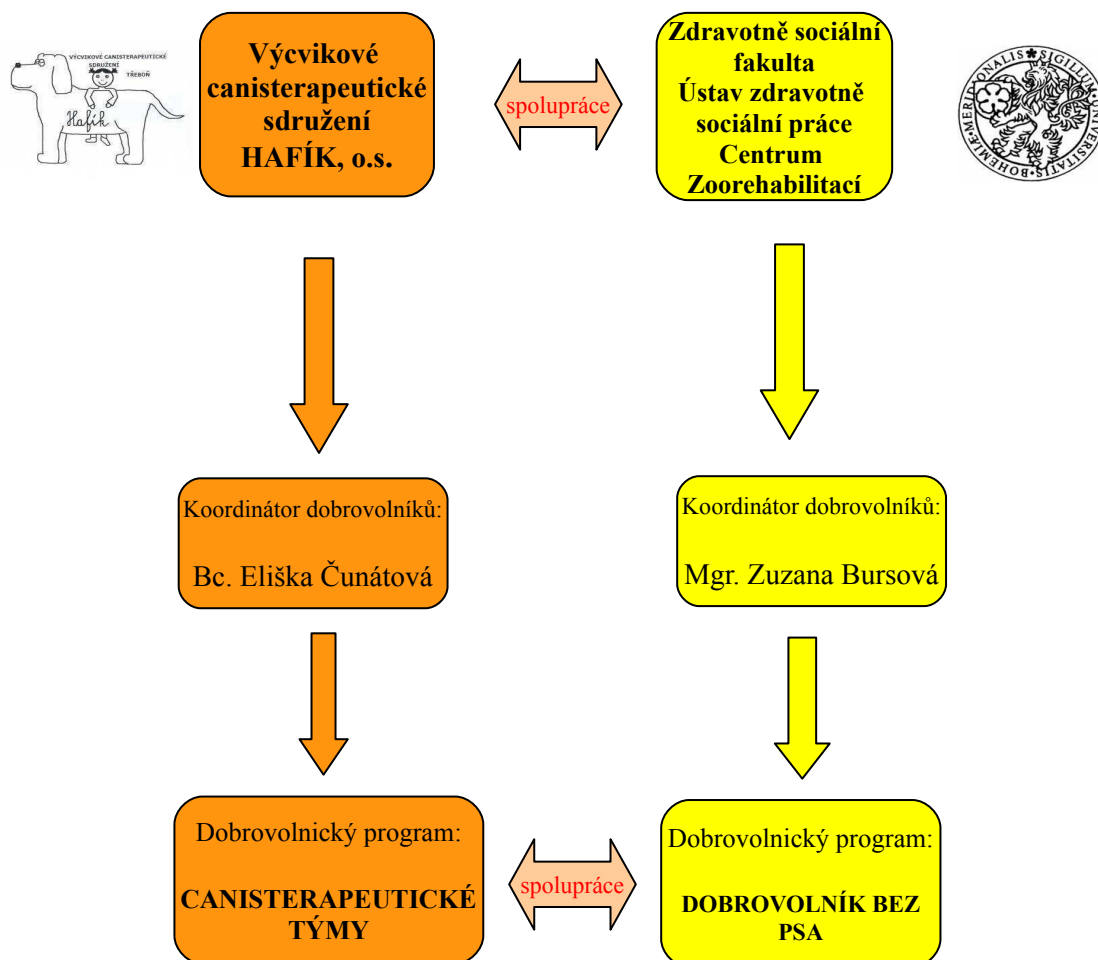
Od roku 2008 je o.s. Hafík akreditovaným dobrovolnickým centrem, v úseku dlouhodobé dobrovolnické činnosti (42). Z toho vyplývá, že o.s. Hafík se stalo v současné době první organizací, jež je způsobilá provádět dobrovolnickou činnost v oblasti vysílání dobrovolníků s jejich otestovanými terapeutickými psy. Hlavním posláním této dlouhodobé akreditované dobrovolnické služby je pomoc osobám zdravotně postiženým, seniorům a pomoc při péči o děti a mládež na území ČR, zejména v oblasti jižních a středních Čech (40).

Od roku 2009 je sdružení členem klubu neziskových organizací v ČR - Neziskovky, cz. o.p.s. - informačního a vzdělávacího centra (42). Organizace dále spolupracuje s národním dobrovolnickým centrem Hestia, o.s. a je členem evropské asociace pro výkon terapie za asistence zvířat ESAAT se sídlem ve Vídni (40).

Základními cíli organizace je provádění canisterapie jako jedné z metod podpory psychosociálního zdraví lidí všech věkových kategorií, kvalitní provádění všech metod canisterapie, výuka canisterapeutických týmů pro praktikování canisterapie, provádění edukační a poradenské činnosti, poskytování odborných informací všem zájemcům o canisterapii a felinoterapii (pořádání seminářů, přednášek aj.), podpora integračních tendencí (41).

Dobrovolníci sdružení Hafík, o.s. působí v Jihočeském, Středočeském a Západočeském kraji. Jedná se především o zařízení sociální péče, školy a školská zařízení, domovy pro seniory a další (40).

1.4.1 Spolupráce o.s. Hafík a Centra zoorehabilitací

1.5 Odborné kompetence

1.5.1 Vymezení pojmu odborná kompetence

Každá kvalifikace je definována jednotlivými kvalifikačními požadavky. Tyto požadavky se nazývají kompetence či způsobilosti (21).

Kvalifikace jako způsobilost pro určité profesní uplatnění se tedy skládá z

jednotlivých kompetencí . Tyto kompetence jsou dvojího typu:

- a) Odborné kompetence – určují, co by pracovník měl umět po odborné stránce
- b) Obecné kompetence – určují, co by pracovník měl zvládat nad svojí odbornost jde o způsobilost zvládat určité komplexy činností bez ohledu na jejich odborné zaměření. Patří sem např. týmová práce, rozhodování, analyzování problémů, řízení lidí aj. (21).

Každá odborná kompetence v sobě zahrnuje dvě dimenze. První dimenzí je „činnostní“ dimenze – zvládání postupů při práci. Druhá dimenze určuje potřebné znalosti pro vykonávání dané práce. Tato dimenze se nazývá „předmětná“ (znalostní) dimenze (21).

Kompetence je do českého jazyka nejčastěji překládána jako „způsobilost“, jedná se o soubor znalostí, dovedností a postojů nezbytných pro výkon nějaké konkrétní činnosti (25).

1.5.2 Druhy praxí pro studijní program Rehabilitace na ZSF JU

Cílem odborné praktické výuky v rámci studia je nabídnout studentům možnost osvojit si odborné kompetence a současně ověřit míru jejich osvojení (25).

Dle jednotlivých studijních oborů je praxe tématicky členěna dle svého hlavního zaměření do několika bloků (25).

Studenti bakalářského studia oboru Rehabilitační-psychosociální péče o postižené děti, dospělé a seniory mají v průběhu 3 let studia vykonat 4 typy praxí (25). Jsou to:

Zdravotně sociální praxe

Zdravotně sociální praxe zahrnuje činnosti spojené s preventivní, diagnostickou a rehabilitační péčí v oboru zdravotně sociální péče. Tato praxe probíhá v zařízeních, která poskytují komplexní služby s ohledem na zdravotní a sociální aspekty situace

klientů. Student se má při praxi seznámit s různými věkovými skupinami klientů - děti, dospělí, senioři (25).

Příklady pracovišť mohou být: domovy pro seniory, denní a týdenní stacionáře, domovy pro osoby se zdravotním postižením, hospice, psychiatrické léčebny, kojenecké ústavy, centra sociálních služeb, pečovatelské služby apod. (25).

Student pracuje pod odborným dohledem sociálního nebo zdravotně sociálního pracovníka (25).

Sociálně právní praxe

Cílem této praxe je seznámit studenty se sociálně právní problematikou a jejími specifiky vzhledem k cílové skupině klientů. Student pozná strukturu, zaměření, poslání, cíle a principy orgánů veřejné a státní správy. Dále se má student seznámit s cílovou skupinou klientů a pracovními metodami v jednotlivých institucích (25).

Sociálně právní praxe probíhá v těchto organizacích: magistrát města, obvodní úřad, obec s rozšířenou působností, krajský úřad, Úřad práce, Okresní správa sociálního zabezpečení (25).

Praxe v oblasti sociální práce s osobami se specifickými potřebami

Při praxi se má student především seznámit se specifickými potřebami klientů, kvůli kterým tyto klienti využívají sociální služby organizace. Na základě znalosti situace a potřeb by se měl student seznámit s nástroji, které organizace za účelem naplnění potřeb a vyřešení situace uplatňuje. Tyto nástroje by měl následně umět uplatnit v praxi (25).

Praxi je možné vykonávat v zařízeních, která mají výchovný či edukační charakter a uživateli jsou osoby se zdravotním postižením. Příklady pracovišť mohou být: dětské diagnostické ústavy, střediska výchovné péče, správa uprchlických zařízení, dětské domovy, dětské domovy se školou (25).

Výběrová praxe

V rámci tohoto bloku si může student zvolit jakoukoliv praxi v rámci studovaného oboru - např. v oblasti, v níž by se chtěl v budoucnu pracovat (25).

Je vhodné také volit takové zaměření praxe, které se bude vztahovat k tématu bakalářské práce - možnost využít zkušenosti a data získaná během praxe při zpracovávání bakalářské práce (25).

Studenti magisterského studia oboru Rehabilitační-psychosociální péče o postižené děti, dospělé a seniory mají za úkol v průběhu 2 let studia vykonat 5 typů praxí. Během studia vykonávají již zmíněné 4 druhy praxí, které vykonávají i studenti bakalářského studia (zdravotně sociální praxi, sociálně právní praxi, praxi v oblasti sociální práce s osobami se specifickými potřebami a výběrovou praxi). Pátým typem praxe je sociální intervence (25).

Sociální intervence

Tato praxe se zaměřuje na přímou práci s klientem v problémové sociální situaci. Cílem sociální intervence je pomoci klientovi tuto situaci uspokojivě vyřešit či přimět klienta k jejímu řešení. Jedná se o takové oblasti sociální práce, kdy práce s klientem začíná v okamžiku, kdy se objeví klient, který „má problém“ a končí tehdy, když se podaří tento problém vyřešit (25).

Příklady takových pracovišť mohou být nejrůznější poradny (pro cizince a uprchlíky, pro ženy a dívky v nouzi), azylové domy, krizová centra, Probační a mediační služba, sociální kurátoři apod. (25).

1.5.3 Seznam odborných kompetencí ověřovaných v průběhu praxe studentů

Zmíněným odborným kompetencím, které jsou ověřované v průběhu praxe studenta, je věnována vlastní podkapitola z důvodu lepšího porozumění dané problematice. Zároveň je v dalších podkapitolách uveden konkrétní výčet těchto

kompetencí, který bude následně porovnáván se způsobilostí získanou v průběhu zapojení do dobrovolnického programu.

Úspěšné vykonání praxe v jednotlivých semestrech předpokládá prokázání skutečnosti, že student část těchto kompetencí na praxi získal. Úspěšné vykonání praxe jako celku (v závěru studia) předpokládá doložení splnění všech těchto kompetencí (25).

1.5.3.1 Odborné kompetence ověřované u studentů bakalářského studia

- Vede klienta k samostatnému rozhodování a k porozumění důsledkům jeho rozhodnutí
- Orientuje se ve zdravotně sociálních aspektech klientovy situace
- Naváže a udržuje kontakt s klientem
- Při interakci s klientem vytváří atmosféru důvěry a poskytuje emoční podporu
- Podporuje klienta v rozeznávání a vyjadřování jeho schopností a silných stránek
- Přizpůsobí komunikaci klientovi (věku, individualitě, atd.) a podmínkám
- Jedná v souladu s právy klienta a etickým kodexem
- Podporuje klienta při vyjadřování jeho potřeb, názorů a cílů
- Vhodnou formou zprostředkuje klientovi potřebné informace
- Orientuje se v sociální síti klienta
- Pomůže klientovi formulovat jeho cíle a možné překážky při jejich dosahování
- Poskytne klientovi přiměřenou zpětnou vazbu, vyžádá si zpětnou vazbu od klienta a pracuje s ní
- Rozezná rizika při práci s klientem a přizpůsobí jim práci s ním
- Vykoná sociální šetření a zpracuje z něj záznam
- Orientuje se ve formulářích vedených na pracovišti
- Orientuje se v poskytovaných službách, základních činnostech a metodách používaných na pracovišti
- Poskytne službu v souladu s dohodnutým postupem

- Rozumí struktuře, cílům a hodnotám organizace
- Orientuje se v síti zdravotně sociálních služeb, dokáže těchto znalostí využít
- Charakterizuje pracovní tým a své místo v něm (struktura týmu, vztahy)
- Zhodnotí vlastní rozvoj a doloží schopnost učit se ze zkušeností
- Uvědomuje si možné stresory při výkonu praxe, jejich příčiny a projevy
- Rozezná u sebe i druhých předsudky a stereotypy, které negativně ovlivňují práci s klienty (23).

1.5.3.2 Odborné kompetence ověřované u studentů navazujícího magisterského studia

- Jedná v souladu s právy klienta a etickým kodexem
- Vhodnou formou poskytne klientovi potřebné informace
- Rozezná odlišnosti v pohledech, hodnotách a cílech klienta, pracoviště a svých (příp. dalších zúčastněných – rodina, soud, opatrovník)
- Podporuje klienta v rozeznávání a vyjadřování jeho schopností a silných stránek
- Podporuje klienta při vyjadřování jeho potřeb, názorů a cílů
- Vede klienta k samostatnému rozhodování a k porozumění důsledkům jeho rozhodnutí
- Pomůže klientovi formulovat jeho cíle a možné překážky při jejich dosahování
- Orientuje se v legislativních, společenských a organizačních podmínkách
- Vyhodnotí rizika na pracovišti a navrhne preventivní opatření k jejich předcházení
- Orientuje se v poskytovaných službách, základních činnostech a metodách používaných na pracovišti
- Poskytne službu v souladu s dohodnutým postupem
- Poskytne klientovi přiměřenou zpětnou vazbu, vyžádá si zpětnou vazbu od klienta a pracuje s ní
- Rozumí struktuře, cílům a hodnotám organizace

- Vykona sociální šetření a zpracuje z něj záznam
- Charakterizuje pracovní tým a své místo v něm (struktura týmu, vztahy)
- Zhodnotí vlastní rozvoj a doloží schopnost učit se ze zkušeností
- Uvědomuje si možné stresory při výkonu praxe, jejich příčiny a projevy (24).

2 CÍL PRÁCE

Cílem bakalářské práce je zjistit penzum odborných kompetencí studentů k jejichž rozvoji došlo prostřednictvím zapojení se do dobrovolnického programu.

3 METODIKA VÝZKUMU

3.1 Metody výzkumu

Pro výzkumnou část bakalářské práce bylo zvoleno principů a strategie kvalitativního výzkumu.

Dle Hendla lze za přednosti kvalitativního výzkumu považovat možnost získat podrobný popis a vhled při zkoumání jedince, skupiny či fenoménu. Subjekt je při výzkumu zkoumán v přirozeném prostředí. Tento výzkum umožňuje studovat procesy a navrhovat teorie. Výhodou kvalitativního přístupu je získání hloubkového popisu případů při němž případy procházejí podrobnou komparací. Kvalitativní výzkum používá širokou škálu postupů, aby zjistil hodnověrnost výsledků. Jsou zde patrné vlivy z oblasti filozofie, psychologie, lingvistiky, antropologie, pedagogiky nebo sociologie (13).

Autorka ve své práci využívá metodu indukce, která vychází z poznatku, že pozorování představitelů dané jevové kategorie se vyznačují určitou vlastností. Z tohoto autorka může usuzovat, že tuto vlastnost budou mít také další instance v kategorii (13).

Dále autorka používá exploratorní výzkum jehož úkolem je navrhnout formulace otázek, jenž je nutné zodpovědět v rámci rozsáhlejšího a systematického výzkumu. Tento výzkum má být kreativní, flexibilní a má zohledňovat všechny neočekávané jevy (13).

3.2 Metodický postup výzkumu

Výzkum byl autorkou realizován u dobrovolníků Centra zoorehabilitací a u vedoucích, kteří byli účastníky pobytových akcí pořádaných Centrem zoorehabilitací (Letní integrační canisterapeutický tábor či rekondiční pobyt se zaměřením na canisterapii). Zkoumání jedinci jsou zároveň také studenty Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích.

Každý respondent byl poučen o účelu, obsahu a významu výzkumu a o základních pravidlech týkajících se následující diskuze.

Výzkum probíhal v průběhu měsíců únor až duben 2011 formou pěti skupinových setkání studentů s autorkou práce. Tato setkání trvala vždy přibližně hodinu a půl. Během jednotlivých setkání vedli studenti diskusi na předem určené téma vztahující se k získání informací o rozvoji odborných kompetencí daných studentů prostřednictvím zapojení se do dobrovolnického programu.

3.3 Charakteristika zkoumaného souboru

Zkoumaný soubor pro účely mého výzkumu tvořili studenti Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Výzkum byl proveden s celkem 24 studenty. Vybraní studenti byli rozděleni do dvou skupin :

a) studenti, kteří jsou nebo byli dobrovolníky Centra zoorehabilitací na Ústavu zdravotně sociální práce Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity. Tito dobrovolníci pravidelně docházejí či docházeli s otestovanými canisterapeutickými týmy do zařízení za účelem praktického provádění canisterapie. Všichni zkoumaní dobrovolníci prošli výcvikem a dobrovolnictví se věnují alespoň půl roku. Tato skupina byla tvořena 12 studenty.

b) studenti, kteří se jako vedoucí účastnili pobytové akce pořádané Centrem zoorehabilitací (Letní integrační canisterapeutický tábor či rekondiční pobyt se zaměřením na canisterapii). Každý ze zkoumaných studentů se zúčastnil alespoň jedné pobytové akce. Tuto skupinu tvořilo 12 studentů.

3.4 Metody a techniky sběru dat

3.4.1 Sekundární analýza dat

V rámci výzkumu bakalářské práce byla využita sekundární analýza dat. Touto metodou byly prozkoumány dokumenty týkající se náplně odborných kompetencí studentů. Autorka zjišťovala jaké praktické znalosti a zkušenosti mají získat studenti během své odborné praxe na vysoké škole.

Dále byla sekundární analýza dat použita při získávání informací o rozsahu teoretických znalostí, které mají studenti jednotlivých studijních oborů načerpat během studia.

3.4.2 Technika focus group

Při výzkumu byla použita technika focus group. Autorka využila, že zkoumaní studenti tvořili homogenní skupinu. Výzkum byl vždy prováděn ve skupině maximálně po osmi účastnících.

Hlavním cílem této metody bylo, aby účastník, slyšící odpověď ostatních respondentů, reagoval na tyto odpovědi a tím doplňoval svůj předešlý projev – využití interakce skupiny. Přítomní studenti měli vždy za úkol reflektovat otázku, která jim byla položena.

Během diskuze byly všechny odpovědi a názory zaznamenávány pomocí písemných poznámek.

Pro diskuzi bylo připraveno devět základních tématických okruhů, o kterých účastníci diskutovali a rozvíjeli je během vzájemné interakce. Otázky k diskuzi pro studenty, kteří jsou/byli dobrovolníky Centra zoorehabilitací na Ústavu zdravotně sociální práce ZSF JU, jsou zaznamenány v Příloze č.1 a otázky, nad kterými diskutovali studenti, kteří se jako vedoucí účastnili pobytové akce pořádané Centrem

zoorehabilitací (Letní integrační canisterapeutický tábor či rekondiční pobyt se zaměřením na canisterapii), jsou vyobrazeny v Příloze č. 2.

3.4.3 Fotodokumentace

V bakalářské práci byla jako doplňující zdroj dat použita metoda fotodokumentace, která zde prezentuje způsoby zapojení se studentů do canisterapie.

4 VÝSLEDKY

4.1 Vyhodnocení diskuze se studenty Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity, kteří jsou / byli dobrovolníky Centra zoorehabilitací a zároveň pravidelně docházejí / docházeli s canisterapeutickými týmy do zařízení za účelem praktického provádění canisterapie

Odpovědi této skupiny studentů se lišily dle toho, jaké skupině klientů (dětí, dospělí či senioři) se jako dobrovolníci věnují / věnovali během svého působení v dobrovolnickém programu Canisterapie.

1. Jak Vám zapojení se do dobrovolnického programu pomohlo při studiu na vysoké škole?

Všichni dobrovolníci se shodli, že zapojení se do dobrovolnického programu Canisterapie jim asi nejvíce pomohlo v rámci snazšího pochopení studované látky na vysoké škole – díky svému působení v programu nasbírali mnoho praktických příkladů ke studované teorii. Získali hlubší znalosti a specifika o jednotlivých postiženích či nemocech, které pak využili při praxi. Měli možnost si uvědomit, že každý klient je individualita a i dva jedinci se stejným postižením se projevují úplně jinak. Dále si velice vážili získaných zkušeností s prací s lidmi s postižením a se seniory, které nasbírali ještě před nástupem na školní praxi.

Někteří ze studentů mají pocit, že díky dobrovolnictví mají lepší orientaci v poskytovaných sociálních službách v různých zařízeních.

Většina z dotazovaných dobrovolníků získala díky zapojení se do programu větší jistotu a sebedůvěru při kontaktu s jednotlivými klienty a osvojili si komunikaci s klientem s různým typem postižení či se seniorem, což jim velice pomohlo při praxi během studia.

Všichni si velice vážili možnosti intenzivního setkávání s klienty (na praxi při

studiu se s klienty setkávali jen nárazově, ale při dobrovolnictví se s klientem měli možnost setkávat každý týden během celého roku).

V neposední řadě dobrovolníci udávali fakt, že při praxi během studia by neměli nikdy možnost si uvědomit, co prožívá rodina a blízké okolí dítěte s postižením.

Studenti také uvítali, že nasbírané praktické zkušenosti získané během dobrovolnictví jim pomohly při výběru tématu na bakalářskou / diplomovou práci a při vypracovávání prezentací či seminárních prací do vyučovacích hodin.

Někteří z dotazovaných také přiznali, že dobrovolnictví bylo i trochu zpestřením jejich denního stereotypu při studiu.

2. V jaké oblasti studia Vám nejvíce pomohly znalosti získané prostřednictvím zapojení se do dobrovolnického programu ?

Dobrovolníci udávali, že si prostřednictvím docházení rozšířili všeobecné obzory, které by mohli následně uplatnit při svém možném budoucím pracovním uplatnění. Mají pocit, že při výuce je věnováno jen malé zaměření na práci se seniorem – většina studia a předmětů se zabývá prací s klientem s jednotlivým typem postižení, ale předměty o přímé práci se seniorem jsou při studiu zapojeny jen okrajově. Díky docházení do domova pro seniory se dobrovolníci naučili, jak správně komunikovat se seniorem a jakým způsobem seniory aktivizovat a motivovat k činnosti.

Další oblastí studia, ve které studenti pocítují snazší pochopení látky díky zapojení se do dobrovolnického programu, jsou předměty zaměřené na speciální pedagogiku (somatopedie, etopedie, surdopedie, logopedie, tyflopédie) a předměty zabývající se rozsahem poskytovaných sociálních služeb v zařízeních.

Díky docházení do různých zařízení a setkávání se s mnoha typy klientů získali dobrovolníci větší orientaci v předmětech týkajících se vývojové psychologie, obecné psychologie či psychiatrie.

Přítomní studenti se v závěru diskuze shodli, že zkušenosti z dobrovolnictví se daly uplatnit ve všech oblastech studia, protože většina probírané látky na škole se

prolínala se znalostmi a zkušenostmi získanými během dobrovolnictví. Velkou pomoc cítili studenti také při přípravě na jednotlivé zkoušky, kdy si mohli teorii z hodin propojit se vším, co se naučili během svého působení v dobrovolnickém programu.

3. Jaké důležité teoretické znalosti, které jste nezískali během studia, jste získali prostřednictvím zapojení se do dobrovolnického programu ?

Dobrovolníci se shodli, že spíše než úplně nové teoretické znalosti, získali prostřednictvím zapojení se do programu hlubší znalosti a specifika o jednotlivých postiženích či nemocech, díky nimž se pak lépe orientovali v probírané látce. Udávali, že si lépe zafixovali projevy konkrétních zdravotních komplikací např. demence či stavu po centrální mozkové příhodě.

Prostřednictvím dobrovolnictví získali studenti ucelený vhled do zdravotně sociální problematiky. Při docházení si dobrovolníci upevnili teoretické zásady v práci se seniorem, získali základní informace o pravidlech trénování paměti a znalosti týkající se zásad komunikace se seniorem. Dále měli možnost nabýt základní informace o specifickém přístupu ke klientům s psychiatrickým onemocněním a komunikaci s nimi.

Studenti měli možnost zjistit základní pravidla individuálního a skupinového přístupu ke klientovi.

Zásluhou pravidelného docházení si dobrovolníci osvojili způsob vytváření programu pro klienty s různým typem postižení či v odlišném věkovém rozmezí.

Přítomní dotazovaní studenti, kteří neměli možnost docházet během svého studia na Zdravotně sociální fakultě na volitelný předmět Zooterapie, dosáhli pomocí dobrovolnictví teoretické znalosti právě z této oblasti – hlavně z oblasti canisterapie. Navíc si velice váží načerpaných informací z oblasti prevence úrazů způsobených psem.

Další znalosti, kterých dobrovolníci během docházení do zařízení dosáhli, jsou z oboru fyzioterapie.

Prostřednictvím zapojení se do dobrovolnického programu získali studenti i cenné informace o ostatních dobrovolnických programech fungujících na Zdravotně

sociální fakultě a obeznámili se s principem získávání nových dobrovolníků. Někteří také udávali, že se seznámili s chodem neziskové organizace, jejím významem či financováním.

V neposlední řadě získali dobrovolníci představu o organizační struktuře zařízení, ve kterém následně měli možnost vykonávat svou studentskou praxi.

4. Jaké důležité praktické zkušenosti, které jste nezískali během praxe při studiu, jste získali prostřednictvím zapojení se do dobrovolnického programu ?

Všichni přítomní, kteří byli zapojeni do diskuze se shodli, že praktických zkušeností získali opravdu mnoho a pokud by je měli všechny vyjmenovávat, tak by to bylo asi na hodně dlouho. Snažili se tedy vyjmenovat alespoň ty, které považují za nejdůležitější.

Dobrovolníkům v rámci školní praxe chyběla možnost zkusit si vytvořit program pro klienty daného zařízení. Vzhledem k tomu, že při zapojení se do programu docházela většina studentů za klienty do zařízení každý týden, zjistili, jak je někdy složité mít připravený program pro klienty s různým typem postižení a zvládnout zapojení všech těchto klientů do připraveného programu. Museli se také naučit, jak improvizovat při práci s klientem, jak reagovat na neočekávané chování klienta a jakým způsobem pracovat s klientem v odporu. Studenti měli možnost se během svého působení v dobrovolnickém programu naučit překonávat překážky při práci s klientem. Dotazovaní se shodli, že všechny tyto zkušenosti by jen při běžné studentské praxi bohužel nikdy nezískali.

Při docházení do domovů pro seniory si studenti osvojili a hlavně zlepšili komunikaci se seniorem, získali základy z oblasti ergoterapie a naučili se při práci s klientem využívat metody z oboru fyzioterapie. Dobrovolníci se zde naučili i základní principy tréninku paměti u seniorů.

V rámci dobrovolnického programu se naučili studenti spolupracovat s ostatními členy týmu (psovod se svým psem, jiný dobrovolník, pracovník ze zařízení, rodina), což

považují za velmi přínosnou zkušenost do svého budoucího povolání. Při docházení museli dobrovolníci řešit organizační záležitosti s personálem v organizaci, čímž se naučili základy zajištění interdisciplinární péče o klienta.

Hlavní a nejcennější získanou zkušeností ovšem byla možnost intenzivní a dlouhodobé práce s klienty s různým typem postižení, se seniory či se sociálně znevýhodněnými dětmi. Velkou zkušeností také byla možnost vyzkoušet si práci a komunikaci s klienty s demencí či s Alzheimerovou chorobou – naučit se přizpůsobit komunikaci této skupině klientů a jejich aktuálnímu stavu.

5. Jaké nové informace o práci s klientem jste se dozvěděli díky zapojení se do dobrovolnického programu ?

Dobrovolníci udávají, že se naučili konkrétní způsoby práce či přístupy ke klientům s daným typem postižení.

Získali hlubší informace o práci se seniorem – nutnost trpělivosti a vstřícnosti při práci se seniory či povzbuzování a motivace seniora k činnosti. Díky spolupráci s ostatními dobrovolníky se studenti naučili základy trénování paměti u seniorů a způsoby, jak trénování propojit s praktickým prováděním canisterapie.

Většina studentů se během zapojení do dobrovolnického programu naučila, jak správně vytvořit individuální plán pro klienta. Při vymýšlení programu pro klienty studenti zjistili důležitost umět upravit tento program vzhledem k danému typu postižení klientů.

Dobrovolníci, kteří docházeli do zařízení k dětským klientům, získali cenné informace o tom, jak lze navázat kontakt s klientem hravou a zábavnou formou. Studenti, kteří měli možnost pracovat s klientem s ADHD, (Attention deficit hyperactivity disorder) si velice vážili získaných znalostí a zkušeností o způsobu motivace těchto klientů ke spolupráci.

Většina studentů přiznala, že až díky pravidelnému docházení si uvědomili, jak je důležité znát alespoň základní klientovu anamnézu.

Vzhledem k tomu, že na škole se vyučuje jen minimum předmětů zaměřených na přímou práci s klientem s psychiatrickým onemocněním, získali dobrovolníci, kteří tyto klienty pravidelně navštěvovali při praktikování canisterapie, mnoho zajímavých informací právě o práci s touto skupinou klientů.

6. Jaké znalosti a zkušenosti získané během dobrovolnictví Vám chybí/ chyběli v přednášené látce na vysoké škole ?

Při diskuzi se přítomní studenti shodli, že během studia získali základní teoretické znalosti a opravdu jen okrajové praktické zkušenosti v rámci praxe. Dobrovolníci udávají, že hlubší znalosti a cenné praktické zkušenosti získali opravdu až díky zapojení se do dobrovolnického programu.

Studenti přiznali, že mají pocit, že při výuce bylo málo času věnováno práci se zaměřením na seniory – při studiu nebyl žádný předmět, který by se věnoval přímé práci se seniorem. Až díky dobrovolnictví se studenti naučili jakým způsobem přistupovat právě k tomuto typu klientů.

Přítomní studenti měli dojem, že probíraná látka při studiu byla většinou vytažena z kontextu a nebyla ucelená. Díky zapojení se do programu měli studenti možnost propojit probrané a získané teoretické znalosti s praktickými dovednostmi.

Dobrovolníci si mohli vyzkoušet konkrétní způsoby práce s daným typem klientů. Při studiu si mohli vše vyzkoušet maximálně na modelových situacích, které nikdy nenahradí pravou zkušenost. Během praxe neměli bohužel nikdy dostatek prostoru na získávání tolika cenných zkušeností. S tím souvisí i fakt, že během dobrovolnictví byli studenti sami zodpovědní za vedení práce s klienty – při praxi mohli vždy jen pomáhat personálu a nemohli si vyzkoušet pocit zodpovědnosti za vykonanou práci.

Dále se dobrovolníci shodli, že při výuce se dostatečně neklade důraz na provádění supervizí v pomáhajících profesích. Také se jim zdá být opomíjen důraz na práci nejen se samotnými klienty, ale i s lidmi v jejich bezprostřední blízkosti.

Studenti, kteří docházejí v rámci dobrovolnictví za klienty s poruchou sluchu, by při studiu na Zdravotně sociální fakultě uvítali nějaký povinný předmět zaměřený na výuku alespoň základů znakové řeči. Mají pocit, že po ukončení studia na této škole by měli absolventi umět alespoň základy této řeči, které by mohli využít při hledání svého budoucího zaměstnání.

7. Získali jste prostřednictvím zapojení se do dobrovolnictví nějaké nové znalosti a zkušenosti z jiného oboru než studujete / jste studovali (znalosti v oblasti fyzioterapie, psychologie, pedagogiky či rehabilitační psychosociální péče)?

Prostřednictvím zapojení se do dobrovolnického programu Canisterapie a v rámci docházení do různých typů zařízení za klienty s rozličným druhem postižení, získali dobrovolníci mnoho znalostí a zkušeností i z jiných oborů než studují / studovali na vysoké škole.

První oblastí, ze které získali studenti díky dobrovolnictví hlubší znalosti, je fyzioterapie. V rámci pravidelného docházení se dobrovolníci naučili základy míčkování či masáže. Díky praktickému využívání canisterapie u klientů se zvýšenou spasticitou, měli studenti možnost získat znalosti o jedné z metod canisterapie, která spolupracuje s fyzioterapií - jedná se o metodu polohování. Dobrovolníci se při docházení do zařízení seznámili s možnými způsoby trénování jemné a hrubé motoriky.

Při docházení do domovů pro seniory si studenti osvojovali základy ergoterapie a doplňovali si hlubší znalosti z oblasti geriatry a gerontologie.

Naopak při návštěvách v zařízeních určených pro děti s rozličným typem postižení, získávali dobrovolníci nové informace z oblasti speciální pedagogiky (šlo hlavně o osvojení si komunikace s klientem s postižením).

Během dobrovolnictví se studenti setkali s mnoha klienty, kteří trpěli určitým zdravotním znevýhodněním. Při pravidelných návštěvách postupně blíže poznávali klientův zdravotní stav a seznamovali se s projevy různých onemocnění. Díky tomu získávali dobrovolníci i základní informace ze zdravotnických oborů.

V neposední řadě měli studenti během působení v dobrovolnickém programu možnost nabýt nové znalosti a zkušenosti z oblasti psychologie či zooterapie.

8. *Co považujete za největší celkový přínos Vašeho zapojení se do dobrovolnické činnosti ?*

Za velký přínos považují studenti samozřejmě všechny již výše zmiňované teoretické znalosti a praktické zkušenosti. Přítomní dotazovaní dobrovolníci však udávali, že dobrovolnictví jim přineslo i spoustu jiných „výhod“.

Studenti, kteří pravidelně docházeli do zařízení pro seniory připustili, že díky dobrovolnictví překonali obavy právě z práce se seniory.

Dobrovolníci usoudili, že docházení za klienty pro ně bylo i smysluplným využitím volného času, při němž získali větší sebevědomí pro práci s klientem a dobrý pocit z provedené práce.

Vzhledem k tomu, že canisterapeutické týmy docházejí do velkého množství zdravotně sociálních zařízení, měli dobrovolníci možnost poznat mnoho těchto zdravotně sociálních zařízení- hlavně v okolí Českých Budějovic.

Dobrovolníci, kteří v této době již pracují, udávají, že dobrovolnictví jim velice pomohlo při získávání jejich zaměstnání – při pohovorech na pracovní místo je dobrovolnická činnost velkým přínosem.

Vekou výhodou pocítli studenti i v tom, že díky zapojení se do programu poznali mnoho nových lidí se stejným zájmem a měli možnost s nimi navázat kamarádské vztahy.

Studenti udávají, že díky dobrovolnictví získali větší motivaci pro práci s klientem, kterou využili i při praxi. Někteří měli i pocit, že v rámci docházení do různých typů zařízení se setkali s klienty, které by při běžné praxi asi nikdy nepotkali.

Za velký přínos dobrovolníci považují i získání větší tolerance a pochopení při práci s klientem.

9. *Uvítali by jste na Vaší škole nějaké nové předměty zaměřené na dobrovolnictví ?
Pokud ano, z jakého důvodu ?*

Při diskuzi nad tuto otázku jsem se nesetkala se žádnou odpovědí, která by razantně odmítala výuku předmětů zaměřených na oblast dobrovolnictví na Zdravotně sociální fakultě. Studenti se během diskuze vlastně shodli na dvou možných řešeních.

Jedna část studentů má pocit, že stačí když je na škole vyučován jen jeden volitelný předmět zaměřený na oblast dobrovolnictví. Prý by na tom asi nic neměnili a hlavně by tento předmět nikomu nenutili. Z vlastní zkušenosti vědí, že ne každému člověku je dobrovolnictví blízké a kdyby se někomu nutilo, mohlo by se danému člověku ještě více zprotivit. Tato skupina dobrovolníků prosazovala, že kdo chce být dobrovolníkem, tak si cestu určitě najde a nepotřebuje k tomu žádný vyučovaný předmět.

Druhá skupina přítomných studentů má pocit, že na škole by se měl vyučovat alespoň jeden povinný předmět zaměřený na všeobecné informace o dobrovolnictví či o organizacích nabízejících dobrovolnictví (+ kontakt na ně).

Dobrovolníci si stěžovali, že je na fakultě málo informací o možnosti zapojení se do nějakého dobrovolnického programu. Většina informací je napsána jen na letáčcích na nástěnce, okolo kterých student rychle proběhne a neřeší co je tam psáno. Kdyby byl na škole vyučován nějaký předmět, který by se dobrovolnictví věnoval, mohl by studenty přímo informovat o možnosti zapojení se právě do nějakého programu fungujícího na škole.

Bohužel někteří z dobrovolníků se setkala i s nepochopením od jejich okolí ve škole. Většina studentů na škole si prý myslí, že dobrovolnictví je otravná činnost, kterou si dobrovolníci vynahrazují nějaký komplex. Někteří z nich berou dobrovolnictví jako samozřejmost, kterou dělají lidé, kteří na to „prostě mají“. Z toho důvodu by dobrovolníci přivítali vyučování alespoň základů dobrovolnictví jako povinného předmětu.

Vyučování dobrovolnictví by mohlo zajistit lepší informovanost studentů o této

oblasti práce a zároveň by mohlo přispět k propojení znalostí získaných z tohoto předmětu s ostatními obory vyučovanými na škole. Získané informace z oblasti dobrovolnictví by mohli studenti využít i ve svém budoucím povolání.

V závěru celé diskuze se dobrovolníci shodli, že by velice uvítali, kdyby jim škola vyšla v rámci studia trochu více vstříc. Šlo by například o možnost omluvení se z některých hodin bez nutnosti vybraní absence či o příležitost započítávat si i přípravu programu pro klienty ze zařízení, do kterého dobrovolník pravidelně dochází během dobrovolnické činnosti, jako praxi. To vše by bylo určitě velkou motivací pro ostatní studenty k zapojení se do nějakého dobrovolnického programu.

4.2 Vyhodnocení diskuze se studenty Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity, kteří se jako vedoucí účastnili alespoň jedné z pobytových akcí pořádaných Centrem zoorehabilitací (Letní integrační canisterapeutický tábor či rekondiční pobyt se zaměřením na canisterapii)

1. Jak Vám účast na pobytové akci pomohla při studiu na vysoké škole ?

Všichni studenti si velice váží, že díky účasti na pobytové akci měli možnost se setkat s dětmi s různým typem postižení. Tato skutečnost jim velice pomohla při následném studiu na vysoké škole – získali praktickou představu o klientech s daným typem postižení a poznali možná specifika jednotlivých handicapů. V rámci pobytové akce si studenti uvědomili, že každý klient je individualita a tak k němu musíme i přistupovat .

Získané znalosti a zkušenosti z pobytové akce studenti následně využili i při vypracovávání seminárních prací a referátů či při učení se na zkoušky (lepší a snazší pochopení probraného učiva).

Díky každodenní 24 hodinové péči o děti, získali studenti větší sebedůvěru při kontaktu s klientem a rozvíjeli se či se zdokonalovali v komunikaci s dětmi, což jim pomohlo při studentské praxi.

Během pobytové akce si vedoucí zdokonalili své vlastní sebepoznání (poznali své hranice, dovednosti či svou kreativitu), získali nové praktické dovednosti a zkušenosti (např. samostatné vedení skupiny dětí a dospělých), nabyli nové teoretické informace (např. vhodný přístup ke klientovi) či si posunuli své konformní zóny (překračování či posouvání vlastních hranic – velké fyzické a psychické vypětí). To vše studentům pomohlo při nástupu na praxi, kterou absolvovali při studiu.

Vzhledem k tomu, že vedoucí se nepodílejí jen na průběhu akce, ale pomáhají i v rámci příprav nutných k realizaci akce, získali studenti alespoň základní znalosti týkající se pořádání pobytových akcí (např. pojištění či hygienické normy nutné pro uskutečnění pobytové akce).

2. V jaké oblasti studia Vám nejvíce pomohly znalosti získané prostřednictvím účasti na pobytové akci ?

V rámci diskuze se studenti shodli, že díky tomu, že pobytové akce, kterých se účastnili jako vedoucí, byly zaměřené na integraci přítomných dětí, získali jejich prostřednictvím znalosti do předmětů týkajících se právě oblasti integračního procesu.

Další oblastí studia, ze které získali vedoucí na pobytové akci cenné znalosti, jsou předměty týkající se metod a technik sociální práce s klientem – jedná se hlavně o přímou práci s dětským klientem.

Při komunikaci s dětmi s postižením a přípravě programu pro ně, získávali vedoucí hlubší znalosti z oblasti speciální pedagogiky (etopedie, somatopedie, surdopedie, tyflopédie, logopedie).

Studenti mají pocit, že díky získaným znalostem a zkušenostem pro ně začaly mít studijní texty hlubší smysl a mohli si na ně získat i kritický náhled. V rámci přednášek a seminářů pak mohli využívat své vědomosti v diskuzích na zadané téma.

Pomoc studenti cítili i při probírání látky z předmětu ucelená rehabilitace či psychologie.

Velkým přínosem pro vedoucí na pobytových akcích bylo, že se naučili

komunikovat v týmu a organizovat svou práci. Tyto zkušenosti následně studenti využili při studentské praxi.

V rámci přípravy pobytové akce měli vedoucí možnost získat základní znalosti z oblasti time managementu (plánování práce a aktivit).

Účast na pobytové akci byla i velkým přínosem při studiu volitelného předmětu Dobrovolnictví. Vedoucí díky svému zájmu o problematiku dobrovolnictví načerpali během pobytové akce mnoho teoretických informací o této problematice.

3. Jaké důležité teoretické znalosti, které jste nezískali během studia, jste získali prostřednictvím účasti na pobytové akci ?

I když všichni studenti, kteří se účastnili diskuze, absolvovali v rámci výuky povinný předmět zabývající se první pomocí, moc si váží možnosti zúčastnit se v rámci přípravy na Letní integrační canisterapeutický tábor přednášky zaměřené právě na první pomoc. Tato přednáška pro ně byla velkým přínosem - přinesla jim ucelené a přehledné informace jak poskytnout co nejkvalitnější první pomoc.

Letního integračního canisterapeutického tábora i rekondičního pobytu se vždy účastní děti s množstvím různých druhů postižení. Z tohoto důvodu získali studenti hlubší informace o projevech jednotlivých postižení a o práci s klientem s daným typem postižení.

Část dotazovaných studentů má pocit, že při studiu na vysoké škole načerpali teoretických znalostí celkem dost, ale dokud s nimi nebyl konfrontováni v praxi, tak si je ani neuvědomovali. Ze školy si studenti odnášejí typické znalosti složené z pouček a definic, které každý student brzy zapomene. Právě díky pobytovým akcím dosáhli vedoucí mnoha znalostí, které se dají snadněji využít v běžném životě.

Studenti si v průběhu akcí uvědomovali propojení klientova života s jeho současným zdravotním stavem, důsledky zanedbané výchovy a nutnost bezpodmínečné lásky (vliv rodiny na jedince). Během pobytové akce měli vedoucí možnost poznat obecné hranice lidí s postižením a rozšířit si znalosti o diagnózách a jejich projevech.

Během vytváření programu a práce s klientem se studenti naučili, jak je důležitý individuální přístup ke každému klientovi.

V rámci příprav pobytových akcí se vedoucí seznámili s hygienickými normami, podmínkami uskutečnění pobytových akcí či se způsobem financování tohoto typu akcí.

Vzhledem k tomu, že tábor i rekondiční pobyt jsou zaměřeny na praktické provádění canisterapie, získali studenti, kteří na těchto akcích dělali vedoucí, alespoň základní teoretické znalosti právě z oblasti canisterapie.

4. Jaké důležité praktické zkušenosti, které jste nezískali během praxe při studiu, jste získali prostřednictvím účasti na pobytové akci ?

Asi největším přínosem pobytové akce, na kterém se studenti během diskuze shodli, bylo získání zkušeností s každodenní péčí o dítě s postižením (ale samozřejmě i bez postižení). Vedoucí v průběhu tábora asistovali dětem při oblékání, stravování či hygieně.

Všichni studenti, kteří na Letním integračním canisterapeutickém táboře dělali vedoucí, museli umět přijmout odpovědnost za děti v oddíle a vlastně i za fungování celého oddílu.

V rámci celodenního správného fungování programu se museli vedoucí naučit pracovat s časem a s velkým počtem dětí (zajistit program pro celý tábor). Úkolem studentů na akci bylo i vymýšlet spoustu nových her a tvořivých činností pro přítomné děti..

Pobytové akce dávají vedoucím možnost rozvíjet vlastní realizaci, procvičovat a zdokonalovat si své organizační schopnosti (vytvoření programu pro děti, plánování a samotná realizace pobytové akce).

Pro správný chod tábora či rekondičního pobytu bylo nutné, aby se studenti naučili pracovat v týmu (v kolektivu).

Prostřednictvím každodenního praktického provádění canisterapie získali přítomní studenti cenné praktické zkušenosti z tohoto druhu terapie a procvičili si

správné chování vůči cizím psům.

Každý z vedoucích se musel naučit vytyčovat a dodržovat hranice či pravidla nutná pro správný chod celé pobytové akce.

Všichni studenti se v závěru diskuze nad touto otázkou shodli, že největším praktickým přínosem účasti na pobytových akcích byla možnost zkusit si dlouhodobou celodenní celkem náročnou péči o velkou skupinu dětí zdravých a dětí s postižením.

5. Jaké nové informace o práci s klientem jste se dozvěděli díky účasti na pobytové akci ?

Díky účasti na pobytové akci se studenti naučili jakým způsobem správně vykonávat celodenní péči o klienta.

Vedoucí se díky účasti na pobytové akci naučili ponechávat děti pracovat samostatně - pouze pod jejich přímým dohledem (každé dítě dokáže nakonec vykonat danou činnost samo - třeba jen s malou pomocí). Během akcí si prý studenti uvědomili, že klient by se neměl nikdy litovat, ale naopak by jsme ho měli vždy podporovat. Dále také zjistili, jak je při práci s klientem důležitá metoda pozorování.

Velmi cenou zkušeností pro studenty bylo, že se naučili pracovat se svou citovou vazbou vůči klientovi. Všichni si moc dobře uvědomují, že za 14-ti denní pobyt si k vybraným klientům určitou vazbu vždy udělají, ale po ukončení akce se s ní musejí naučit vyrovnat.

Velkou výhodou účasti na pobytové akci studenti vidí v tom, že se na jednom místě setkají s velkou skupinou klientů s rozličným druhem postižení. Vedoucí se díky tomu na jednom místě naučili, jak přistupovat ke klientům s rozdílným handicapem a jak může každému klientovi pomoci. Prostřednictvím rozdílnosti dětí, které se účastnily pobytové akce, získali studenti bližší informace o způsobu, jak přizpůsobit denní program tak, aby se ho mohli účastnit úplně všechny děti bez rozdílu jejich věku a postižení.

6. *Jaké znalosti a zkušenosti získané během pobytové akce Vám chybí/ chyběli v přednášené látce na vysoké škole ?*

Výuka během studia je zaměřena hlavně na výklad velkého množství teorie, která je z důvodu nedostatku času probírána povrchem. Studentům tedy na škole chyběla možnost získat hlubší znalosti z předmětů, které se opravdu týkají jejich studovaného oboru. Dále by studenti ocenili možnost získat během studia zkušenosti zaměřené na způsob práce s vybranými klienty a na rozvoj umění jednat v problémové situaci. Studenti mají pocit, že tyto znalosti a zkušenosti získali jen díky účasti na pobytové akci.

Dalšími znalostmi, které by studenti uvítali v přednášené látce na vysoké škole, jsou specifika vytváření a realizace pobytové akce. Mají pocit, že normy a náležitosti nezbytné pro realizaci pobytové akce by se mohly do budoucna hodit mnoha studentům.

Během akcí získali vedoucí bližší informace o neziskových organizacích či o možnostech dobrovolnictví.

Studentům při studiu chyběly konkrétní znalosti, které vedou k cíli- student se při přednášce dozví, že je třeba klienta integrovat, motivovat, dokázat mu určit hranice, dbát na individuální přístup k němu aj., ale už mu nikdo neřekne či s ním nevyzkouší, jak těchto cílů dosáhnout. Vše, co se dozví, jsou jen obyčejná slova, která upadají po nějaké době v zapomnění nebo nejsou začleněna do života.

Studenti, kteří zastávali funkci vedoucích na pobytové akci, mají pocit, že ostatním studentům, kteří čerpají informace jen z přednášené látky ve škole, chybí důležité dovednosti jako je asertivita, kritický přístup (pozorovat, nedělat ukvapené závěry, nechat klientovi prostor), kreativita, umění vymezit hranice či respektující jednání s klientem. Dále udávají, že díky dlouhodobému pobytu s klienty si rozvinuli své komunikační schopnosti a dovednosti.

V neposlední řadě se studenti prostřednictvím pobytové akce naučili spoustu nových aktivit vhodných pro dětské klienty a mnoho her určených přímo na rozvoj určité oblasti (např. intelektu, motoriky).

7. *Získali jste prostřednictvím účasti na pobytové akci nějaké nové znalosti a zkušenosti z jiného oboru než studujete / jste studovali (znalosti v oblasti fyzioterapie, psychologie, pedagogiky či rehabilitační psychosociální péče) ?*

Vzhledem k tomu, že pobytových akcí se účastní i děti s tělesným postižením, se vedoucí v průběhu akce naučili základy z oboru fyzioterapie. Šlo hlavně o získání základů z tzv. měkké techniky (míčkování) a znalostí o rozvoji jemné a hrubé motoriky. Během pobytu na akci se studenti naučili (prostřednictvím praktického využívání canisterapie u dětí se zvýšenou spasticitou) základy jedné z metod canisterapie, která využívá spolupráci s fyzioterapií - jedná se o metodu polohování.

Vedoucí získali i hlubší znalosti z oblasti psychologie. V této oblasti dosáhli hlavně informace týkající se typologie klientů (s aspektem na jejich jedinečnost). Studenti si díky přítomnosti dětí z ústavních zařízení uvědomili i problematiku prožívání dětí vyrůstajících v těchto zařízeních.

Prostřednictvím podporování dětí k dodržování vymezených hranic a pravidel či pomocí přípravy a vedení aktivizačních činností, dosáhli vedoucí znalostí z oblasti obecné i speciální pedagogiky. Studenti se naučili uplatňovat výchovné aspekty prostřednictvím táborového dění a osvojili si pravidla výchovy formou volnočasové pedagogiky.

V závěru studenti udávají, že se během pobytové akce setkali i s informacemi z oblastí, které přímo nesouvisí s péčí o klienta, ale rozšířili si díky nim své všeobecné obzory. Jedná se o znalosti z oblasti ornitologie, kynologie (výcvik a výchova asistenčního psa či služebního psa) a integračního záchranného systému (návštěva policie a hasičů).

8. *Co považujete za největší celkový přínos Vaší účasti na pobytové akci ?*

Na úvod se přítomní studenti shodli, že prvním zásadním přínosem bylo vůbec překonání obav z dlouhodobé celodenní péče o klienty. Všichni se přiznali k tomu, že

před svou první účastí na pobytové akci se velice báli, zda to zrovna oni zvládnou.

Další výhodou účasti na pobytové akci vidí vedoucí v mnoha získaných praktických zkušenostech s prací s dětmi se specifickými potřebami. Tyto zkušenosti studentům pomohly / pomohou při získávání pracovního uplatnění.

Studenti měli možnost intenzivního kontaktu s klienty, naučili se přijímat a poskytovat zpětnou vazbu a prohloubili si své organizační schopnosti.

Po ukončení každé pobytové akce si studenti uchovali spoustu krásných vzpomínek, které v nich prý zůstanou již na celý život. Velice si cenní možnosti být v rámci pobytové akce na jednom místě společně v kontaktu s milými lidmi s podobnými zájmy, s dětmi s postižením a s pejsky. Studenti se prostřednictvím přípravy programu pro děti měli šanci naučit spolupracovat v týmu s ostatními přítomnými vedoucími.

V rámci dlouhodobého kontaktu s dětskými klienty, kteří se pobytové akce účastnili, si vedoucí rozvinuli svou empatii či si procvičili komunikační schopnosti při práci s dětmi.

Za přínos studenti považují i fakt, že měli v průběhu akce šanci poznat sebe samé v náročných a stresových situacích. Naučili se, jak se v těchto situacích chovat a jakým způsobem by měli v takových situacích postupovat.

9. Uvítali by jste na Vaší škole nějaké nové předměty zaměřené na dobrovolnictví ?

Pokud ano, jakého důvodu ?

Stejně jako u předchozí skupiny, ani zde jsem se při diskusi nesetkala se žádnou striktně negativní odpovědí. Všichni studenti se shodli, že vyučování nějakého předmětu zaměřeného na dobrovolnickou činnost by při studiu na této fakultě nemělo každopádně chybět a to hlavně z důvodu, aby si ostatní studenti uvědomili provázanost mezi jednotlivými studovanými oborami a dobrovolnickou činností.

I v tomto výzkumném souboru se studenti rozdělili na dvě skupiny. První skupina má pocit, že na Zdravotně sociální fakultě stačí výuka jednoho nepovinného předmětu zaměřeného na dobrovolnictví. Tito studenti se domnívají, že člověk, který

chce být dobrovolníkem, tak si cestu vždy najde a ostatní studenty by do zájmu o dobrovolnictví nenutili.

Dále tato skupina zastávala názor, že nejde o to, aby se na škole vyučoval nějaký daný předmět zaměřený na dobrovolnictví, ale spíše jde o celkový přístup vyučujících. Vyučující by měli při svých přednáškách a seminářích předávat studentům určitý vztah k lidem. Studenti by pak měli mít naučený určitý „zdravý“ respekt, být tvořiví a umět vytvářet aktivity vhodné pro daného klienta.

Druhou skupinu tvořili vedoucí, kteří by na škole rádi prosadili ještě alespoň jeden jiný předmět zaměřený na dobrovolnictví, který by byl povinný pro všechny studenty fakulty.

V tomto předmětu by měli studenti získat všeobecné informace o dobrovolnictví či o organizacích, které dobrovolnictví zajišťují. Diskutující studenti věří, že díky těmto základním informacím by ostatní studenti snad pochopili, že dobrovolnictví není žádná otravná činnost ale naopak je to velice přínosná aktivita, díky které si rozvinou své znalosti a získají do budoucna výhody při uplatnění se na trhu práce.

Vedoucí z pobytových akcí mají pocit, že i vzhledem k zaměření fakulty by se na škole měl vyučovat nějaký povinný předmět, který by se zabýval základy dobrovolnictví a to hlavně z důvodu, že student, po absolvování vysoké školy, by se mohl s dobrovolnictvím setkat v rámci svého zaměstnání.

5 DISKUZE

Cílem bakalářské práce bylo zjistit penzum odborných kompetencí studentů k jejichž rozvoji došlo prostřednictvím zapojení se do dobrovolnického programu Canisterapie při Centru zoorehabilitací na Zdravotně sociální fakultě Jihočeské Univerzity či v rámci účasti na alespoň jedné pobytové akci pořádané Centrem zoorehabilitací (Letní integrační canisterapeutický tábor, rekondiční pobyt se zaměřením na canisterapii).

V diskuzi se bude autorka věnovat vytvoření seznamu odborných kompetencí, které měli studenti možnost rozvíjet v rámci svého působení v dobrovolnickém programu či během účasti na pobytové akci.

Jak je uvedeno v Průvodci odbornou praxí pro studijní program Rehabilitace, cílem odborné kompetence je ověření teoretických znalostí studenta získaných během studia, jejich implementace do praxe, seznámení se s poskytovanými službami v zařízeních a rozvoj profesionálních kompetencí umožňujících úspěšné uplatnění absolventa studia na trhu práce (25).

První odbornou kompetencí, kterou si studenti rozvinuli prostřednictvím zapojení se do dobrovolnického programu či díky účasti na pobytové akci, je kompetence: „*Vede klienta k samostatnému rozhodování s porozuměním důsledkům různých rozhodnutí.*“

Dle této kompetence má sociální pracovník vést každého klienta k samostatnému rozhodování vhodně položenými otázkami. Pracovník by také měl reagovat na klientovy nápady, myšlenky a pomáhat mu domyslet důsledky jeho rozhodnutí (24).

Tuto kompetenci studenti rozvíjeli hlavně při vytváření různých výrobků s dětskými klienty. Snažili se podporovat jejich individuální práci a samostatné rozhodování během vyrábění výsledného produktu. Mnoho dětí totiž při práci napodobuje svého kamaráda, který je určitým dominantním jedincem ve skupině. Úkolem studentů tedy bylo motivovat dítě k vlastnímu rozhodnutí o vytvoření

originálního díla.

Další dosaženou kompetencí studentů je: „**Orientuje se ve zdravotně sociálních aspektech klientovy situace.**“

Náplní kompetence je orientace ve zdravotně sociálních aspektech klientovy situace, což znamená vědět o okolnostech významných pro současný stav klienta a rozumět jejich dopadům. Jde o zmapování sociální situace klienta v souvislosti s jeho zdravotním stavem. Sociální pracovník by si měl uvědomovat, že zdravotní a sociální situace klienta se vzájemně ovlivňují (23).

Význam této kompetence si studenti uvědomují hlavně při pobytových akcích ale samozřejmě i při pravidelných návštěvách u klienta v zařízení. Zjistili, jak je důležité mít při práci s klienty o každém klientovi podrobné informace týkající se jeho zdravotního stavu a sociální situace. Při vymýšlení programu pro tyto klienty se pak musejí studenti naučit, jak přizpůsobit danou aktivitu zdravotnímu stavu i sociální situaci všech přítomných.

„**Naváže a udržuje kontakt s klientem.**“ Toto je další způsobilost, které dosahují dobrovolníci v rámci zapojení se do dobrovolné činnosti.

Tato kompetence upozorňuje na fakt, že při práci s klientem je důležité s ním umět navázat kontakt. Udává, že první okamžiky setkání s klientem jsou často rozhodující pro další jeho spolupráci se sociálním pracovníkem (23).

Každý dobrovolník si před prvním kontaktem s novým klientem musel uvědomit, že každý klient je individualita a navazování kontaktu s ním musí být zaměřeno přímo na jeho potřeby. Studenti se v rámci dobrovolnictví naučili navazovat kontakt s klienty v různém věkovém rozmezí (děti, dospělí a senioři) a získali zkušenosti s rozdílným způsobem navazování kontaktu s klienty s odlišným typem postižení.

Další kompetencí, kterou měli možnost studenti rozvíjet, je: „**Při integraci s klientem vytváří atmosféru důvěry, dbá přiměřených neverbálních projevů, poskytuje emoční podporu.**“

Dle této kompetence by měl sociální pracovník při práci s klientem vytvořit

důvěrnou a bezpečnou atmosféru. Mezi dovednosti sociálního pracovníka by mělo patřit také vědomé poskytování emoční podpory klientovi (23).

Dobrovolníci se naučili, že každá osoba je jedinečná bytost a proto neexistuje žádná osvědčená metoda jak vytvářet atmosféru důvěry, která by fungovala na všechny klienty. Zjistili, že pracovník by měl vždy působit dojmem zájmu o klientovu osobu, měl by si udělat čas na rozhovor a v klidu ho vyslechnout a popřípadě pomoci klientovi s jeho problémem. Ověřili si, že klient vždy ocení pokus o pochopení situace, ve které se právě nachází. Studenti se naučili, že při navozování pocitu důvěry je důležité i používání haptiky a neverbální komunikace. Klienti jsou často velmi vnímaví a všimnou si každého pohybu těla i tváře, takže je důležité umět sladit složku verbální i neverbální komunikace.

„Podporuje klienta v rozeznávání a vyjadřování jeho schopností a silných stránek“ je další kompetencí, kterou musejí zvládat sociální pracovníci a tedy i studenti Zdravotně sociální fakulty.

Její náplní je vést klienta k sebedůvěře, pozitivnímu náhledu na sebe sama, k vyšší samostatnosti a schopnosti prosadit se (24).

Studenti se v rámci dobrovolnictví naučili jakým způsobem můžou klienta podporovat při práci. Uvědomili si, že klienta musejí za jeho schopnosti a silné stránky náležitě oceňovat. Zjistili, že klientova sebedůvěra se dá podporovat prostřednictvím stanovení vhodných cílů a zdůraznění klientova úspěchu .

Šestou způsobilostí, kterou by měl sociální pracovník disponovat, je: **„Přizpůsobí komunikaci klientovi a podmínkám.“**

Mezi profesionální kompetence pracovníka patří i dovednost přizpůsobit komunikaci klientovi (23).

Během působení v dobrovolnickém programu či v rámci pobytové akce studenti pochopili, že komunikace s každým klientem je něčím výjimečná. Uvědomili si, že dle typu klienta, se kterým zrovna dobrovolník komunikuje, musejí přizpůsobit délku trvání rozhovoru, tempo řeči, hlasitost řeči, slovní obraty či použité pomůcky.

Dobrovolníci se při komunikaci naučili, že při verbálním projevu je velmi

důležitou součástí komunikace i neverbální složka.

Další velmi důležitou schopností studentů by mělo být: „**Orientuje se v sociální síti klienta.**“

Sociální pracovník by při práci s klientem měl uvažovat nejen o klientovi, ale také o blízkých lidech a o prostředí, ve kterém klient žije (23).

Studenti udávali, že si začali uvědomovat důležitost zapojení rodiny a blízkého okolí do práce s klientem až při zapojení se do dobrovolnického programu. Díky časté přímé práci s klientem dobrovolníci zjistili jaký důležitý vliv má na dítě rodina a prostředí, ve kterém dítě vyrůstá a žije.

Jinou důležitou kompetencí sociálního pracovníka je: „**Pomůže klientovi formulovat jeho cíle a možné překážky při jejich dosahování.**“

Sociální pracovník má pomáhat klientovi formulovat jeho cíle. Tyto cíle musí být jasné, konkrétní a dosažitelné (24).

Na začátku každého ročníku Letního integračního canisterapeutického tábora stanovují dobrovolníci se psy za pomoci přítomných vedoucích pro každé dítě alespoň dva cíle, které se snaží pomocí individuální canisterapie naplnit. Dobrovolníci vytvářejí pro děti takové cíle, kterých je možné dosáhnout během 14 dnů tábora. Cíle si také stanovují dobrovolníci se psy ve spolupráci s dobrovolníky z programu Canisterapie při pravidelném docházení ke klientům za účelem praktikování canisterapie.

Devátou odbornou kompetencí, kterou mají studenti prokázat, je: „**Rozezná rizika při práci s klientem a přizpůsobí jim práci s ním.**“

Sociální pracovník má umět rozeznat rizikové faktory, jejich důsledky a vědět, jak se těmto rizikům vyvarovat. Následně by tomu měl přizpůsobit svou práci s klientem (23).

Vzhledem k tomu, že dobrovolníci se při své dobrovolnické činnosti setkávali s velkým množstvím klientů s různým typem postižení, museli se naučit rozeznat i rizika, která klientovi při práci hrozí. Poznaná rizika byla z oblasti biologické (např. možnost úrazu, nevhodnost terénu, riziko vzniku opruzenin, aj.), psychologické (obavy u nemožnosti zapojení se do her, strach z pádu, podceňování klienta), sociální (stranění

se kolektivu, bariéry v pohybu po prostoru) a spirituální (pochyby o smyslu života, vnímání pocitu nespravedlnosti, pocit méněcennosti). Studenti se těmto rizikům vždy snažili předcházet výběrem vhodných činností či uzpůsobením činností tak, aby je mohli vykonávat všichni klienti. Dobrou psychickou stránku klientů se dobrovolníci snažili udržet prostřednictvím chválení a podporování klientů v každé činnosti.

Neméně důležitou kompetencí pro sociálního pracovníka je: „**Poskytne službu v souladu s dohodnutým postupem.**“

Při poskytování služby je nutná důslednost a schopnost službu realizovat (24).

I tuto kompetenci měli možnost studenti rozvíjet prostřednictvím zapojení se do dobrovolnického programu. Dobrovolníci s klientem vždy pracují dle předem dohodnutého postupu, na kterém se shodli s personálem zařízení, do kterého pravidelně docházejí. Vždy je velmi důležité, aby dobrovolníci přesně znali postup dané činnosti, kterou s klientem provádějí a k čemu tato aktivita slouží.

„**Rozumí struktuře, cílům a hodnotám organizace**“ je další kompetencí jejíž vykonání musí prokázat student na každém pracovišti, na kterém vykonával školní praxi.

Porozumět struktuře, cílům a hodnotám organizace je nezbytné pro vykonání odborné praxe na každém pracovišti (23).

Díky pravidelnému docházení dobrovolníků za klienty do zdravotně sociálních zařízení se studenti učí orientovat ve struktuře dané organizace i během vykonávání dobrovolnické činnosti. Většina dobrovolníků je tedy se strukturou a cíli mnoha organizací seznámeno ještě před nástupem na odborné praxe. S tím je spojeno i naplnění další kompetence, kterou si dobrovolníci v rámci docházení do různých zařízení osvojili. Jde o: „**Orientuje se v síti zdravotně sociálních služeb, dokáže těchto znalostí využít.**“

Z této kompetence vyplývá, že orientovat se v síti zdravotně sociálních služeb znamená vědět o různých organizacích věnujících se této problematice, znát jejich nabízené služby a chápat jejich cíle (23).

Prostřednictvím zapojení se studentů do dobrovolnického programu Canisterapie

či účasti na pobytové akci si studenti uvědomili důležitost vytvoření vhodné struktury pracovního týmu a správné rozdělení pravomocí v něm. Naučili se také začlenit svou osobu dobrovolníka do celé struktury organizace. Toto vše je náplní kompetence s názvem: **„Charakterizuje pracovní tým a své místo v něm.“**

Tato kompetence poukazuje na fakt, že pracovní tým pomáhá udržovat stabilitu organizace. Vhodná struktura týmu a vyvážené rozdělení pravomocí jsou významným faktorem předurčujícím úspěšnost týmu (23).

Dobrovolníci a vedoucí z pobytových akcí si velmi cenní, že měli možnost získat nové vědomosti a dovednosti z oblasti práce s klientem a dosáhli rozšíření svých všeobecných obzorů. Právě tyto přínosy jsou i jedním z cílů, které mají studenti dosáhnout během školní praxe.

Dosažení všech těchto přínosů by měl student prokazovat v rámci kompetence s názvem: **„Zhodnotí vlastní rozvoj a doloží schopnost učit se ze zkušeností“**, která popisuje, že vlastní rozvoj a profesionální růst provází člověka v průběhu celého života. Vlastní rozvoj zahrnuje i posun v hodnotovém žebříčku, vývoj morálního cítění, práci s vlastními předsudky apod. (24).

Poslední dvě odborné kompetence, které měli dobrovolníci možnost poznat a následně rozvinout v rámci svého působení v dobrovolnickém programu či během účasti na pobytové akci, jsou kompetence zaměřené na možné vzniklé stresory při práci s klientem a na rozeznání předsudků a stereotypů, které práci negativně ovlivňují.

Konkrétně se jedná o: **„Uvědomuje si možné stresory při výkonu praxe, jejich příčiny a projevy“** a **„Rozezná u sebe i druhých předsudky a stereotypy, které negativně ovlivňují práci s klienty.“**

První kompetence se zaměřují na skutečnost, že sociální pracovník by si měl být vědom svých osobních stresů, což je důležité nejen pro kvalitní práci s klientem, ale také pro osobní pohodu. Měl by umět popsat příčiny a projevy přetížení organismu (23).

Druhá kompetence udává, že předsudek je předpojatost, kriticky nezhodnocený úsudek a z něj plynoucí nepříznivý postoj, který se může vztahovat k čemukoli. Není závislý na okamžité situaci a neopírá se o porozumění. Stereotyp je opakující se a

navykly způsob jednání, který je automaticky používán (23).

Asi každý dobrovolník zažil při své první návštěvě v zařízení pocit velkého stresu a napětí z toho, co ho v zařízení čeká. Značným stresorem pro dobrovolníka v novém zařízení může být obava ze zhoršené možnosti komunikace s klientem či neschopnost odhadnout o jaký program budou mít přítomní klienti zájem. Po dalších pravidelných návštěvách v zařízení se však situace vždy pomalu lepší a dobrovolníci si práci s klienty začínají naplno užívat.

Během práce s klientem s různým druhem postižení se dobrovolník může setkat s mnoha stereotypy, které na něj působí z okolního prostředí. Studenti poznali, že největší chybou je, myslet si, že všichni klienti s jedním typem handicapu se budou chovat stejně. Uvědomili si, že každého klienta musí nejprve poznat osobně a teprve pak si o něm mohou udělat „obrázek.“

Realizaci výzkumu mi bohužel nejvíce ztěžoval nedostatek volného času dobrovolníků. Vzhledem k tomu, že dobrovolníci z výzkumného souboru jsou buď studenty vysoké školy nebo jsou již zaměstnáni v pracovním procesu, bylo velice těžké najít vhodný čas pro setkání, tak aby se diskuze mohl zúčastnit vždy potřebný počet dobrovolníků. I přes opakované kontaktování dobrovolníků přes e-mail či telefon jsem bohužel ve třetině případů byla z důvodu nedostatku času dobrovolníků neúspěšná. Všichni dobrovolníci, kteří museli spolupráci odmítnout, se mi však vhodně a včas omluvili.

6 ZÁVĚR

Výzkumným cílem bakalářské práce bylo zjistit penzum odborných kompetencí studentů k jejichž rozvoji došlo prostřednictvím zapojení se do dobrovolnického programu Canisterapie při Centru zoorehabilitací či v rámci účasti na alespoň jedné pobytové akci pořádané Centrem zoorehabilitací (Letní integrační canisterapeutický tábor, rekondiční pobyt se zaměřením na canisterapii).

V metodické části bakalářské práce je použit kvalitativní výzkum. Pro sběr dat využila autorka techniku focus group, metodu sekundární analýzy dat a jako doplňující zdroj dat byla využita metoda fotodokumentace. Použité techniky a metody sběru dat měly za cíl nasbírat dostatek informací k vytvoření hodnotného výzkumu.

Výsledky výzkumu ukázaly, že studenti dosáhli prostřednictvím zapojení se do dobrovolnického programu Canisterapie či díky účasti na pobytové akci rozvoje celkem 16 odborných kompetencí, které měli získat během studia a praxe na Zdravotně sociální fakultě Jihočeské univerzity. Z toho se všech 16 kompetencí shoduje s odbornými kompetencemi ověřovanými u studentů bakalářského studia a 9 kompetencí souhlasilo s odbornými kompetencemi ověřovanými u studentů navazujícího magisterského studia.

Jednalo se o rozvoj těchto kompetencí:

- Vede klienta k samostatnému rozhodování s porozuměním důsledkům různých rozhodnutí
- Orientuje se ve zdravotně sociálních aspektech klientovy situace
- Naváže a udržuje kontakt s klientem
- Při integraci s klientem vytváří atmosféru důvěry, dbá přiměřených neverbálních projevů, poskytuje emoční podporu
- Podporuje klienta v rozeznávání a vyjadřování jeho schopností a silných stránek
- Přizpůsobí komunikaci klientovi a podmínkám

- Orientuje se v sociální síti klienta
- Pomůže klientovi formulovat jeho cíle a možné překážky při jejich dosahování
- Rozezná rizika při práci s klientem a přizpůsobí jim práci s ním
- Poskytne službu v souladu s dohodnutým postupem
- Rozumí struktuře, cílům a hodnotám organizace
- Orientuje se v síti zdravotně sociálních služeb, dokáže těchto znalostí využít
- Charakterizuje pracovní tým a své místo v něm
- Zhodnotí vlastní rozvoj a doloží schopnost učit se ze zkušeností
- Uvědomuje si možné stresory při výkonu praxe, jejich příčiny a projevy
- Rozezná u sebe i druhých předsudky a stereotypy, které negativně ovlivňují práci s klienty

Autorka věří, že výsledky výzkumu bakalářské práce by mohly sloužit k propojení praktické a teoretické výuky na Zdravotně sociální fakultě s realizací dobrovolnického programu. Tyto znalosti by mohli studenti posléze využít v rámci výkonu své profese. Díky této práci bude možné inovovat vybrané studijní předměty, které studenty připravují na přímou práci s klientem.

Práce bude zároveň edukačním materiálem v oblasti propojení spolupráce studentů s dobrovolnickým programem Canisterapie jenž své aktivity rozvíjí v rámci Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity.

7 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

1. BURSOVÁ, Z. Dobrovolnický program Canisterapie na Zdravotně sociální fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích . In *Sborník příspěvků z konference Pravda o zooterapii X. ročník, ZSF JU, Centrum Canisterapie, pořádáné dne 14.11.2008*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, 2008. ISBN 978-80-7394-157-4
2. *Česká hiporehabilitační společnost* [online]. 27.1.2010, 20.4.2010 [cit. 2011-01-9]. Co je to hiporehabilitace?. Dostupné z: <<http://www.hiporehabilitace-cr.cz/index.php/component/content/article/3-seznam-len/98-co-je-to-hiporehabilitace>>.
3. DRÁBOVÁ, M. - EISERTOVÁ, J. - PROKEŠOVÁ, R. *Ústav sociální práce*. 1.vyd. České Budějovice : Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2010. 67 s. ISBN 978-80-7394-203-8.
4. EISERTOVÁ, J. *Canisterapie, jako podpůrná terapeutická metoda u dětí s hyperkinetickým syndromem a u dětí s dětskou mozkovou obrnou*. Disertační práce. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, 2009. 147 s.
5. EISERTOVÁ, J. Canisterapie - terminologie. In VELEMÍNSKÝ, M. a kol. autorů. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. 1.vyd. České Budějovice: Dona, 2007. Kapitola 5.2, s.60. ISBN 978-80-7322-109-6.
6. EISERTOVÁ, J. *Odborné aktivity v canisterapii*. Diplomová práce. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, 2006. 109 s.
7. EISERTOVÁ, J. - BURSOVÁ, Z. - CHLOPČÍKOVÁ, M. - KADLECOVÁ, E. Centrum zoorehabilitací. In DRÁBOVÁ, M. - EISERTOVÁ, J. - PROKEŠOVÁ, R. *Ústav sociální práce*. 1.vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2010. s. 32-39. ISBN 978-80-7394-203-8.

8. EISERTOVÁ, J. - TICHÁ, V. - TVRDÁ, A. Rezidentní program. In VELEMÍNSKÝ, M. a kol. autorů. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. 1.vyd. České Budějovice: Dona, 2007. Kapitola 5.6.4.6, s. 107-108. ISBN 978-80-7322-109-6.
9. FREEMAN, M. Terminologie v zooterapii. In VELEMÍNSKÝ, M. a kol. autorů. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. 1. vyd. České Budějovice: Dona, 2007. Kapitola 4.2, s. 30-37. ISBN 978-80-7322-09-6.
10. GALAJDOVÁ, L. Canisterapie, terapeutické působení psa na člověka. *Praktický lékař* 77, 1997, č. 12.
11. GALAJDOVÁ, L. *Pes lékařem lidské duše: aneb Canisterapie*. 1.vyd. Praha: Grada Publishing, 1999. 160 s. ISBN 80-7169-789-3.
12. GAMMONLEY, J. et al. *Animal Assisted Therapy, therapeutic interventions*. 1. edition. Delta Society, 1997. ISBN 10:1-889785-03-2.
13. HENDL, J. *Kvalitativní výzkum. Základní metody a aplikace*. 1.vyd. Praha: Portál, 2005. 408s. ISBN 80-7367-040-2.
14. HYPŠOVÁ, D. Felinoterapie, návštěvní služba. In VELEMÍNSKÝ, M. a kol. autorů. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. 1.vyd. České Budějovice: Dona, 2007. Kapitola 7.2, s. 263. ISBN 978-80-7322-109-6.
15. KALINOVÁ, V. *Systém vzdělávání v oblasti canisterapie*. Diplomová práce. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, 2003. 112 s.
16. KALINOVÁ, V. *Využití skupinové canisterapie v dětském věku - integrační canisterapeutické tábory*. Disertační práce. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, 2006. 142 s.

17. KALINOVÁ, V. Zhodnocení rekondičních pobytů dětí se zaměřením na zooterapii. In *Pravda o zooterapii: sborník příspěvků ze dvou celostátních konferencí pořádaných dne 27. 11. 2001 v Hluboké nad Vltavou a dne 18. 12. 2002 v Ústavu sociální práce v Českých Budějovicích*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, 2003. s. 44-48. ISBN 80-7040-608-9.
18. LACINOVÁ, J. Historický vývoj zooterapie a její současný stav. In VELEMÍNSKÝ, M. a kol. autorů. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. 1.vyd. České Budějovice: Dona, 2007. Kapitola 4.1, s. 27-29. ISBN 978-80-7322-109-6.
19. LACINOVÁ, J. Úvodní příspěvek – situace canisterapie v ČR. In *Mezinárodní seminář o zooterapiích: sborník příspěvků, 27.6. – 1. 7. 2003 v Brně. Sborník příspěvků*. Brno: Sdružení Filia Brno, 2003. s. 7-10.
20. MOJŽÍŠOVÁ, A. a kol. Model canisterapie. *Kontakt. Odborný a vědecký časopis pro zdravotně sociální otázky*, 2000, roč. 2, č. 4, s. 215-219. ISSN 1212-4117.
21. *Národní ústav odborného vzdělávání* [online]. 2008 [cit. 2010-12-31]. Kvalifikační požadavky. Dostupné z: <<http://www.nuov.cz/nsk2/kvalifikacni-pozadavky-1>>.
22. NERANDŽIČ, Z. *Animoterapie aneb Jak nás zvířata umí léčit : Praktický průvodce pro veřejnost, pedagogy i pracovníky zdravotnických zařízení a sociálních ústavů*. 1.vyd. Praha : Albatros Plus, 2006. 159 s. ISBN 80-00-01809-8.
23. *PRAXE KSU* [online]. 2010 [cit. 2011-01-01]. Profesionální kompetence ověřované v průběhu odborné praxe - bakalářské studium. Dostupné z: <http://moodle.zsf.jcu.cz/file.php/317/Manual_RPB_2010.pdf>.
24. *PRAXE KSU* [online]. 2010 [cit. 2011-01-01]. Profesionální kompetence ověřované v průběhu odborné praxe - magisterské studium. Dostupné z: <http://moodle.zsf.jcu.cz/file.php/317/Manual_RPN_2010.pdf>.

25. *PRAXE KSU* [online]. 2010 [cit. 2010-12-31]. Průvodce odbornou praxí pro studijní program Rehabilitace. Dostupné z: <http://moodle.zsf.jcu.cz/file.php/317/Pruvodce_odbornou_praxi_zari_2010.pdf>.
26. PROTHMANN, A. *Tiergestützte Kinderpsychotherapie*. 1. auflage. Frankfurt am Main: Peter Lang, 2007. 278 s. ISBN 10:3-631-55293-9.
27. STAFFOVÁ, Z. - EISERTOVÁ, J. Současný stav canisterapie v České republice - nová metoda sociálních služeb a její vývoj v ČR. In *Sborník příspěvků z konference Pravda o zooterapii X. ročník, ZSF JU, Centrum Canisterapie, pořádané dne 14.11.2008*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, 2008. ISBN 978-80-7394-157-4.
28. STRAKOVÁ, Š. *Canisterapie*. Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, 1996.
29. ŠOLTÉSOVÁ, D. Moderné metody sociálnej práce-aktivity a terapia s asistenciou psov (canisterapia) v sociálnych službách. In *Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie Sociálna práca v SR a vo vybraných krajinách EÚ. Konanej v dňoch 16. - 17. 10.2008 v Banskej Bystrici*. Banska Bystrica, 2008. 63-79 s. ISBN 978-80-7394-157-4.
30. TICHÁ, V. Jednorázové canisterapeutické a kynologické aktivity. In VELEMÍNSKÝ, M. a kol. autorů. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. 1.vyd. České Budějovice: Dona, 2007. Kapitola 5.6.4.4, s. 99. ISBN 978-80-7322-109-6.
31. TICHÁ, V. Návštěvní program. In VELEMÍNSKÝ, M. a kol. autorů. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. 1.vyd. České Budějovice: Dona, 2007. Kapitola 5.6.4.3, s. 84- 87. ISBN 978-80-7322-109-6.
32. TICHÁ, V. Pobytový program. In VELEMÍNSKÝ, M. a kol. autorů. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. 1.vyd. České Budějovice: Dona, 2007. Kapitola 5.6.4.5, s. 99-100. ISBN 978-80-7322-109-6.

33. TICHÁ, V. Stručný vývoj canisterapie v ČR. In VELEMÍNSKÝ, M. a kol. autorů. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. 1.vyd. České Budějovice: Dona, 2007. Kapitola 5.7.1, s.112-113. ISBN 978-80-7322-109-6.
34. TOŠNER, J. - SOZANSKÁ, O. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. 1.vyd. Praha : Portál, 2002. 149 s. ISBN 80-7178-514-8.
35. VESELOVSKÝ, Z. *Člověk a zvíře*. 1.vyd. Praha : Academia, 2000. 246 s. ISBN 80-200-0756-3.
36. VOSÁTKOVÁ, A. Terminologie. In VELEMÍNSKÝ, M. a kol. autorů. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. 1.vyd. České Budějovice: Dona, 2007. Kapitola 6.2, s. 215. ISBN 978-80-7322-109-6.
37. VÝCVIKOVÉ CANISTERAPEUTICKÉ SRUŽENÍ HAFÍK, O.S. Dobrovolnický program Canisterapie. *Informační bulletin*, 2009, roč. 1, č. 1, s. 9-10.
38. VÝCVIKOVÉ CANISTERAPEUTICKÉ SDRUŽENÍ HAFÍK, O.S. Slovníček pojmů. *Informační bulletin*, 2009, roč. 1, č. 1, s. 35-36.
39. VÝCVIKOVÉ CANISTERAPEUTICKÉ SDRUŽENÍ HAFÍK, O.S. *Metodická příručka pro dobrovolníky praktikující canisterapii a felinoterapii*. 1.vyd. Třeboň: Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík, o.s., 2010. 13 s.
40. VÝCVIKOVÉ CANISTERAPEUTICKÉ SDRUŽENÍ HAFÍK, O.S. *Studijní materiál pro výcvik canisterapeutických týmů*. Třeboň: Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík, o.s., 2010. 67 s.
41. *Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík, o.s.* [online]. 2007 [cit. 2010-12-31]. Cíle organizace. Dostupné z: <<http://www.canisterapie.org/index.php?categoryid=46>>.
42. *Výcvikové canisterapeutické sdružení Hafík, o.s.* [online]. 2007 [cit. 2010-12-31]. Organizace a struktura. Dostupné z: <<http://www.canisterapie.org/index.php?categoryid=47>>.
43. Zákon číslo 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě.

8 KLÍČOVÁ SLOVA

- Canisterapie
- Dobrovolnická služba
- Dobrovolnický program
- Odborná kompetence
- Zooterapie

9 PŘÍLOHY

Příloha č. 1:

Výzkumné otázky k diskuzi se studenty Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity, kteří jsou / byli dobrovolníky Centra zoorehabilitací a zároveň pravidelně docházejí / docházeli s canisterapeutickými týmy do zařízení

Příloha č. 2:

Výzkumné otázky k diskuzi se studenty Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity, kteří se jako vedoucí účastnili alespoň jedné z pobytových akcí pořádaných Centrem zoorehabilitací (Letní integrační canisterapeutický tábor či rekondiční pobyt se zaměřením na canisterapii)

Příloha č. 3:

Fotodokumentace (archiv o.s. Hafík a Ivo Pokorný)

Příloha č.1: Výzkumné otázky k diskusi se studenty Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity, kteří jsou / byli dobrovolníky Centra zoorehabilitací a zároveň pravidelně docházejí / docházeli s canisterapeutickými týmy do zařízení

1. Jak Vám zapojení se do dobrovolnického programu pomohlo při studiu na vysoké škole?
2. V jaké oblasti studia Vám nejvíce pomohly znalosti získané prostřednictvím zapojení se do dobrovolnického programu ?
3. Jaké důležité teoretické znalosti, které jste nezískali během studia, jste získali prostřednictvím zapojení se do dobrovolnického programu ?
4. Jaké důležité praktické zkušenosti, které jste nezískali během praxe při studiu, jste získali prostřednictvím zapojení se do dobrovolnického programu ?
5. Jaké nové informace o práci s klientem jste se dozvěděli díky zapojení se do dobrovolnického programu ?
6. Jaké znalosti a zkušenosti získané během dobrovolnictví Vám chybí/ chyběli v přednášené látce na vysoké škole ?
7. Získali jste prostřednictvím zapojení se do dobrovolnictví nějaké nové znalosti a zkušenosti z jiného oboru než studujete / jste studovali (znalosti v oblasti fyzioterapie, psychologie, pedagogiky či rehabilitační psychosociální péče)?
8. Co považujete za největší celkový přínos Vašeho zapojení se do dobrovolnické činnosti ?
9. Uvítali by jste na Vaší škole nějaké nové předměty zaměřené na dobrovolnictví ? Pokud ano, z jakého důvodu ?

Příloha č. 2: Výzkumné otázky k diskuzi se studenty Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity, kteří se jako vedoucí účastnili alespoň jedné z pobytových akcí pořádaných Centrem zoorehabilitací (Letní integrační canisterapeutický tábor či rekondiční pobyt se zaměřením na canisterapii)

1. Jak Vám účast na pobytové akci pomohla při studiu na vysoké škole ?
2. V jaké oblasti studia Vám nejvíce pomohly znalosti získané prostřednictvím účasti na pobytové akci ?
3. Jaké důležité teoretické znalosti, které jste nezískali během studia, jste získali prostřednictvím účasti na pobytové akci ?
4. Jaké důležité praktické zkušenosti, které jste nezískali během praxe při studiu, jste získali prostřednictvím účasti na pobytové akci ?
5. Jaké nové informace o práci s klientem jste se dozvěděli díky účasti na pobytové akci ?
6. Jaké znalosti a zkušenosti získané během pobytové akce Vám chybí/ chyběli v přednášené látce na vysoké škole ?
7. Získali jste prostřednictvím účasti na pobytové akci nějaké nové znalosti a zkušenosti z jiného oboru než studujete / jste studovali (znalosti v oblasti fyzioterapie, psychologie, pedagogiky či rehabilitační psychosociální péče) ?
8. Co považujete za největší celkový přínos Vaší účasti na pobytové akci ?
9. Uvítali by jste na Vaší škole nějaké nové předměty zaměřené na dobrovolnictví ? Pokud ano, jakého důvodu ?

Příloha č. 3: Fotodokumentace

- Foto č. 1, 2, 3, 4 – pravidelné docházení dobrovolníků z Centra zoorehabilitací do zdravotně sociálních zařízení v rámci praktického provádění canisterapie (archiv o.s. Hafík)

- Foto č. 5, 6, 7, 8 – vedoucí na pobytových akcích pořádaných Centrem zoorehabilitací - Letní integrační canisterapeutický tábor či rekondiční pobyt se zaměřením na canisterapii (foto: Ivo Pokorný)

